

ШЫН

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИҢ КОММУНИСТИК ПАРТИЯСЫНЫҢ ТЫВА ОБЛАСТЬ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕТЕРИНИҢ, АЖЫЛЧЫ ЧОННАР ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТЬ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЙ СОВЕТТЕРИНИҢ ОРГАНЫ

1925 ЧЫЛДА
ТҮЗӨЛӨНӨТТӨНГӨН
1961 ч.
ИЮЛЬ
20
ЧЕТВЕРГ
№ 170 (4960).
Өртөз 2 көп.

КУКУРУЗА ШӨЛДЕРИНДЕ

СТАЛИНГРАД. (СЭТА). Тараа ажаап алышыкынын изиг түлүк үези турза-даа сталинградчылар кукуруза дугайын утпайн турарлар. Городищен районун «Совет Россия» совхозка кукурузаны 3700 гектар черге тараан, ооң 700 гектарындан — кукурузанын тараазын алып. Ийи угланышыкынарга ийи-үш культивацияны чоруткан. Улегерлер ажаалданын, чытыг болгаш өл-шүк улуг болганын туннелинде кукуруза эки үнүп чыдар. Ол ам кижжи-биле денештир өзүп үнүп келген болгаш дүжүдү чаагай болур.

Калачев районда «Крепы» совхозтун дөрт муң гектар черде чаттыла берген кукуруза шөлдери каракты өртүп турар. Ында кукуруза ийи метр чедир бедий берген болгаш бажы чечектели берген. Совхозтун ажылычынары гектар чер бүрүзүндөн 350 центнер ногаан массаны, 30—40 центнер бышкан тарааны алып деп турарлар.

Областын өске-даа ажил-агылларында дүжүт эки. Сталинградчылар кукурузанын 25 миллион пудтан эвээш эвес таразын бир дугаар-ла алып болгаш чулуктуг, хоолдуг силосту бүдүн чартык-ийи чыгыр кылдыр салыр деп турарлар.

Амгы байдал болгаш сорулгалар

«Литература болгаш уран чүүлүн чаа-чаа чедикшириниче» деп эш Н. С. Хрущевтун чүүл болза бистин чуртувуска литература болгаш уран чүүлү чоңук амдыралы-биле сарай харызаалык болууларына, чоң сагыш-сеткил байлакшылы чогаалдык бербишан, чоң-биле кады хөгжөөн уран чүүлүн партияжи болгаш улусту чорутуу ленинчи принциптерин ханы болгаш тодаргай-биле илеретип турар. Никита Сергеевичинин бо чүүлүнүн бир улуг ужу-дузалык талазы болза Совет Эвилелинниң улустарынын кой националдыг уран чүүлүн хөгжүдеринин айтырыгларында бедий-биле үнелеп көргөн болур.

Тыванын культура-чырымдыкынын албан черлеринин ажылдакчылары, артистер болгаш чуртчулар, чогаалчылар болгаш композиторлар болуун чогаалдыкчы ажылы эш Н. С. Хрущевтун ханы уткалыг, улуг бодалы-биле саяныккан бо чүүлүн удуртулга болууру ужуруг. Кызылга проф-эвилелеринин бот-тыныгы уран чүүлүнүн область көрдүдөн болуп эртен. Оон-биле холбаштыр уран чүүлге бистин чогаалдыкчы ажылынычтыг амгы байдалын болгаш оон мурунда туруп чугула ажил-херектерин дугайын чугаалажыр сорулгалыг бис.

Областа бот-тыныгы уран чүүл коллективтеринин саны болгаш киржикчилери район бүрүзүндө көвүдөп, бо чыгы көрдүдөгө олар боттарынын чогааткан ырлары, шүлүктөрүн, литература-музыкалыг монтажтарын чоңук мурунга хойу-биле көргүскенер. Оон чизөөнө Танды районун бот-тыныгы коллективин кириээл. Оларнын белеткеп алган «Коммунист партияга алдар» деп нити ыры бистин алдарлыг коллектив партиячытыг удурткучу, башкарыкчы улуг ролюн ыры уран чүүлүн оозу-биле уран-чечен, сорук кирички кылдыр көргүскен. Ол шыкш тандычыларын ойнап күсеткени эрес-кашпай танылары, уткашынарлыг чечен чугаалары өске коллективтеринден ооза ылгалып турар.

Улуг-Хем районун Агаскында көдээ клубтун бот-тыныгы амгы-таргын (удурткучу Михаил Серен), Бир районун ажил-агыл, эртен-кудуртузына амгы чедикширинин болгаш моон сонгалары келир чевени тодаргай-биле көргүскен «Чектелген Өзүр» деп литература-музыкалыг монтажын (тургузукчу М. Доржу) болгаш өске-даа чамдык көргүзүлгөни бо көрдүдөгө эки үнелээни таварылга эвес. Чуге дээрге олар чаа солун теманы чугаалап, чогаалдыкчы мергежи, тыныгыр эргалар-биле додулган. Районунун бот-тыныгы коллективтери репертуарына яныз-бур ырларын хойу-биле шилеп ал турар аларганындан ыраажыларын саны элөөн көвүдөн. Амгы үедө бригадаларда, фермаларда Бизин 25—30 кижжи киржикчилерлиг ыры болгумери тыттып келгилээ.

Ыччала-даа далаш калдында, баш бурунгаар эки белеткеп чок көргүскөн ою, концерт көрүкчүнү сеткил-сагыжын хайныктырып шыдаас дээрли билдирген. Нити ыр азы кономжык, шүлүк азы литература үлүг монтж, шия азы танчы амдыралы-биле чок холбашкан болза ам бодуну кижизидикчи утка-шынарны күүседип шыдар. Оон-биле кады уран чүүл коллективтеринин номер бүрүзү чырыктылыг келир үе—коммунизм дээп, делегейге бажыг тайбыз дээп демиселге бистин улустун тургузукчу, чогаалдыкчы ажил-ижани, амдыралда хун бурү өзүп, сайырап турар чаа чүүлдерин, алдарлыг Коммунист партиянын организацык болгаш лей-аыт кирички ролюн уран-чечен тода, өскү, билдингир илередип көргүскен турар ужуруг. Ыччангаш бот-тыныгы уран чүүл удурткучуларынын мурунда улуг сорулгалар салдыган: концерт программанын чогаалды, ойнакчыларын шилеп ал турар, номер бүрүзү кандыг утканы илередип, ойнакчы кижжи кандыг арга-мергежилер-биле, канчаар ойнаар дээрли ханызы-биле болгаш херек, Чедикшиин, мергежил оон эгелээр.

Областын чамдык Куктура бажынарыга, көдээ клубтарыга организацык хой-нитти амгыларын чорударына бажы-балгалтарын таварычылгы эвези, соогу, музыка херекселдеринин болгаш ойнап келер ийлек-ийе алмаанын чедикшиин моондалап турар таварылгалар эвээш эвес. Ыччангаш Куктура бажынарынын, клубтарынын сетпелге амгыларын Дүрөдөр, оларнын шыкш белеткени бичү тала-биле доодар херек. Бот-тыныгы коллективтеринин музыка херекселери болгаш ийлек-ийе биле хандырарын чүнү-даа мурунда ол коллективтер боттары харылаар уаур-луг.

Амдыралы-биле тууду харызаашпаш, чаа айтырыгын уран-чечен арга-биле көдүрүп шыдаван, идеяныг улук-шынарны-куду, далаш калдында кылдыган литература-музыкалыг монтажы Чадананын бот-тыныгы коллективин (удурткучу Григорьев) бо чыгы көрдүдөгө кол номери кылдыр киргенин шия эвез болган. Ол чүл дээрге уран чүүлүк амдыралчы утка-шынарны, оон чоңга кижизидикчи ролюн чедир үнелеп көрбөн, ажыга харысалга чок чоруткун туннели-дир. Ол СЭКП-нин Чөөн-Хемчик районунун, райтүссомунуа култура килдиниң талазында бот-тыныгы коллективтин амгылы сула удуртканын, анаа кошкча дуаалашканын херечилеп турар. Чаданачылар бо көрдүдөгө чогуу туннелин кылгаш, частыгынын партияжи өзү-биле эдер херек.

Уран чүүл чоңуку болур. Амгы үедө бистин чуртта култура-чырымдыкынын албан черлеринин амгылы хой-нитинин эгелекчи чоруну-биле чорударынын чаа-чаа хевирлери тыттып, херек кырында ботталдыр эгелеп турар. Көдээ клубтарынын туудунга амгылы чонларын маскалыг киржигилерин дугайында, шыкш төлөвири чок эргелекчилерлиг клубтар, штаттыг амгылыкчылар чок култура килдинтерин дугайында, театрлар, музыка училищелери болгаш өске-даа чогаалдыкчы албан черлеринин бот-тыныгы уран чүүлүн хой-нитти удурткучулары белеткээр дугайында болгаш култура амдыралында өске-даа чугула айтырыгларын чурттай ССРЭ-нин Култура министрствозу биле ВЛКСМ ТК-нын чоокта чаа кады организацын чөвүлүл хуралына чугаалашкан.

Ол шыкш Москва хоорайнын болгаш өске-даа черлерде култура-нын чамдык амгылыкчылары көдээни бот-тыныгы уран чүүлүн шэфке ап, уран чүүлүн болгумери бодунуң идеякчи-биле организацып алгыш, анаа амгыктарын, школачыларын халас өөредип турар аларганар. Мындай кайгамчыкчы улестерин, Төрөн чуртунга, оон чоңуна бердиген чоруктун кий эгелешкенин бугу тала-биле деткир херек. Эртең чедийн бээр Улуг-Хем районун Жданов атыг колхозунун көдээ интеллигенцияны колхозчу амгыктарын уран чүүл болгумунуң амгылы удуртуруга киржиң, танычаларына, уран-чечен чугаалар чогаалдырына оларын өөредип, 300 олуттуг көдээ клубту туудуп кылларына база-ла идеякчил киришкенер. Ыччала-даа бо эки эгелешкенин бистин областын өске черлеринге шоолуп непертерпей турар хомуданчы.

Бот-тыныгы уран чүүл коллективтеринин амгылы чонларын мур-пунга бараалаткан чоруткучуларын чоңук амдыралы-биле холбаштырып, култура албан черлеринин амгылы хой-нитинин эки-тура киржилгезин моон сонгаар улам-на экижидери дүш амгылаары—култура амгылакчылары, силерин дөрт күдүдөгөн болур. Областын бо чыгы уран чүүл көрдүдөгөни туннелинде мындай чугула сорулгалы бистин бот-тыныгы коллективтериниске салган.

Чуртта ажаап алышыкын

ПОЛТАВА ОБЛАСТЬ. Полтава районуну колхозтары дүжүт ажаап алышыкынын болгаш тараа дуаалажыг чедикширинин чорудуп турар. Байтагы ошон мун пуд кызыл-тасты элеваторда чедирген. СЭКП-ниң ХХП съездининге төлөпиг ужуражыр дөш демисешпашан, районун колхозтары күрүнеге тараа садарынын планын 15—18 хун ишине күүседирин дүзөгөн.

МЕХАНИЗАТОР

Дондар Доржу Сааевич Танды районун «Тиндеег» совхозунун мурнакчи механизаторларынын бирөөн. Ол трактористеп, комбайнер деп келген он хире чылдарынын сөөлү үш чылын Чедерин кур черлеринге эртерип турар. Чакмы, күсүкү хову амгыларынга, чайгы, кышкы сетпелгелерге болгаш өске-даа амгыларда Д. Дондарын кызымаккаймы, бедик көргүзүлгөни чедип ап турарын совхозтун амгы-ишчилери бедий-биле үнелеп турар.

Мурнакчи механизатор чедип чылды ушкучу чылды куч-ажыкты бедик көргүзүлгөниг амгылашыпашан, чаа дүжүтүп таразын ажаап алышына хынамчалыг белеткени турар. Ол чакын тарагыда үезинде амгы норманын 1,5—2 катан ажыр күүседип турган. Совхозтун хову амгылынын № 4 бригаданын оон агрегады «Мурнакчы агрегат» деп ычмында болгаш акша шапалын чакмы хову амгылынын үезинде каш удаа алган.

Д. Дондар июль 10-дан бээр дүжүт ажаап алышыкынын бедик келдинде ажаалдан турар. Бодунуң «СК-3» деп комбайнын сетпеп дооскап, өске база бир комбайнын кезектерин чымып тургускан болгаш өске-даа комбайнынын сетпегин турар. СЭКП-нин ХХП съездининге уткуштур социалтиг чарыкка кирбишкан, 700 гектардан куду эвес тараа култураларынын таразын ажаап алырын механизатор хулазгөн.

А. АРЖААЛЫ.

ХУЛЭЭЛГЕНИ БҮРҮН КҮҮСЕДИР

Өвүр районуну көдээ амгы-агылынын амгы-ишчилери төөгүтү чедип чылдын ушкучу чылдынын бирги чардында социалтиг хулазгелерин күүседир талазы-биле чамдык түн-нелерин чедип алган. Район нити-чи-биле күрүнеге элт саларынын чарыгы чыл шапкын 113 хуу, дүжүт—105,2 хуу, сүтүт—88 хуу күүсеткен. Оон иштинде «Ымыл туу» колхоз күрүнеге чартык чылда элт, сүт, дүк садар талазы-биле социалтиг хулазгелерин амгы күүсеткен, мурнакчи болган. «Коммунизм-че орук» колхоз дүк садар планын 91,7 хуу кылдыр чедир күүсетпеш.

Районун экономикасына улап черин ээлеп турар «Торгалыг» колхоз элт биле дүк садар планын күүсетсе-даа, сүтүт чүлге 55 хуу күүсеткен. Бо чорук районунуң сүт садар нити планын күүсетпезинге чедирген. Бо колхоз эртең чылдыг деннелинде сүт салдызын 19,5 хуу дуудатканын ап көөргө, сүт салдызын чөчө сапайып, кон-чүк кошкач ажаалдан турарынын те-речили ол. Ол шыкш күрүнеге ортумактан куду күштүг болгаш деннелин чогуур негедеге чепес малдарын хулаз албас деп чүвени билдир турган-ла «Торгалыг» колхозтун Хандагайтыла мал хулазеп алып шунтукта 167 шарыктынын чоруткан. Оларнын чүлге 63-жү хулазеп алдыган, а өскелерин дедир чоруткан. Бо чорук колхоз мал семиртилгенин багай организацын көргүзүп турар.

Ам чылдын ийги чарты эгелзөн. Ол болза СЭКП-нин ХХП съездининге уткуштур алган социалтиг хулазгелерин бүрүн күүседиринин харымысалгалы болгаш шиттирленип үези болур. Чылдыг бирги чартында кайы колхоз чүш күүсетпей барганын, ам кандыг хемчегелер азын күүсеттерин өөрини көрүп, бутуле болдувар хемчегелерин алыры чугула.

Д. КУУЛАР.
Өвүр районда белеткелер талазы-биле күрүне инспектору.

Совхозтун бригадаларында

Бий-Хем районун «Өк» совхозунуң амгылычынын нитинин малынга бажыг чөм-суруну тургузар дөш күүшенишкенин ажаалдан турарлар. Бо хүнөөр совхозтун механизаторлары Николай Бузенов, Николай Тоджиков, Николай Исаевтер оларнын удурткан ситенчи бригадалары Тарагын, Өкүтүн, Шивелгиниң эки үнгөн ситенин кестирип турар. Олар бөгүн чедир 430 центнер ситенин, 20 центнер будук-бүрү чөм-нерин белеткешнер.

Малга четир санын чедип дүжүт ажаап алышыкына чедир белеткел алып дөш социалтиг чарыш бригадаларынын аразында калбарган.

Совет-британ садыг харылзааларына холбаштыр

Кады кылган дыңнадыг

Совет улестур делегелзени амгыларын Каттышкан хаан күрүне-инге аян-чорук кылган чоранынын үезинде ССРЭ-ниң даштык садыг министри Н. С. Потапичев Каттышкан хаан күрүнеиниң садыг министри Реджиннальд Модлинг-биле совет-британ садыг харылзааларыны айтырыгларынын талазы-биле чугаалажышыкынары чоруткан.

Ук чугаалажышыкынар Совет Эвилелинге Р. Модлинтин аян-чорунуң доозулганынын сөөдүнде бо чылдыг июнь 3-те Москва чарлаан совет-британ кады кылган дыңнадыгта бижиттигени дугуржушкунга дүштүр чоруттуган.

Ан-сеткилдин болгаш бот-бодун билчир чоруткун байдалына эртең чугаалажышыкынар ийи чурттарынын аразыга садыг-ажаалыгын улам ийи айтырыгларына хамарышкан элзөн айтырыгларынын талазы-биле санал-оонадарын солужар арганы берген.

Чоокта чаа Москва болуп эртең британ делегелзениң чедикширин күзөп ханымышыкы-биле министрлер делегелзени болгаш моон-биле холбаштыр британ барааннарга элзөн хой санын соовет чамгылары кылганы медеэ кылдыр хулазеп алган. Лондонга совет делегелзениң ажыттынганы олар база-ла сеткил ханымышыкы-биле делегелзени. Ол делегелзе база-ла чедикширин эртер болгаш совет барааннарга элзөн хой британ чамгылары кылдырына чедирип келир дээринге бузурелин олар илергелзөн.

Бо ийи делегелзени ийи чурттарынын аразында садыг харылзааларынын сурун калбартырына чугула болуп дээринге министрлер чөпшөөрөшкен, садыгын улам ийиң тежү-үшү.

Ибрагим Аббудтун Москвада чоруп турары

МОСКВА, июль 18. (СЭТА). Бөгүн эртеңи шакта Судан Республиканың чепсектиг куштеринин Дезде Чөвүлениниң даргазы болгаш премьер-министри Ибрагим Аббуд Кремльге ССРЭ-ниң Дезде Советинин Президиумунуң Даргазы Л. И. Брежнев чорган.

Л. И. Брежнев биле И. Аббудтун аразында чылгы болгаш найралдык беседа болган.

Оон даразында хүндүлүг аалчы болгаш Совет Эвилелинге оон чоруп тургуна оун үдөп чоруп кижилер В. И. Ленинин болгаш И. В. Сталинниң Маэвелеинге чорган, И. Аббуд чечек салган.

Ол-ла хун ССРЭ-нин Дезде Советинин Президиумун болгаш ССРЭ-ниң чааза Судан республиканың чепсектиг куштеринин Дезде Чөвүлениниң даргазы болгаш премьер-министри Ибрагим Аббуда алдар болдуруган эртеңи шайлаганын Кремльдин Улуг ордунуң тургускан.

Эртеңи шайлагалга совет таладан ССРЭ-нин Дезде Советинин Президиумунуң Даргазы Л. И. Брежнев, эштер Ф. Р. Козлов, А. И. Минин, Н. А. Мукутин, Е. А. Фурцева, Г. И. Воронов, В. В. Гришин болгаш өскелер-даа олурушкан.

Чылгы болгаш найралдык байдалга эртең эртеңи шайлаганын үезинде Л. И. Брежнев биле Аббуд олар чүвө чугаалашкан.

Суданда келген аалчылар ол хун Кремльди көрүп, амгылы чоннар депутаттарынын Москва хоорай Советинде берил, күссомонун даргазы Н. И. Боборыков-биле чугаалашкан. Олар хоорайнын база кезилдир чорган.

Кежеэ судан аалчылар «Мавсин Горький» деп теплоходка олурар алган, Москва аттыг канал-биле сөгүстөөнөр.

Доктор Кваме Нкрума Киевте чедер берген

КНЕВ. (СЭТА). Гана Республиканын президенти болгаш чазаның баштыны доктор Кваме Нкрума болгаш оун үдөп чоруп кижилер июль 18-те Ташкенттен Украинаның на-Исыкылаанда чедер берген.

Найралдыг Гапанд келген хүндүлүг аалчыны ССРЭ-ниң Дезде Советинин Президиумунуң Даргазынын оралачыны болгаш Украин ССР-ниң Дезде Советинин Президиумунуң даргазы Д. С. Короченко, Украин ССР-ниң Министрлер Чөвүлениниң даргазы В. В. Шершички болгаш ал-банын өске-даа кижилери амгылы чонларын хой санын төлөөлекчилерин аэродромга уткуу алганар.

СОВЕТ ТӨЛЭЭЛЕР ВАШИНГОНДА

ВАШИНГОН. (СЭТА). ССРЭ-нин Министрлер Чөвүлениниң чанында хамааты агаар флотунуң кол эргелекчи начальниги Е. Ф. Логвинова баштаган совет төлөөлөр Совет Эвилели биле АКШ-тын аразына дөрт агаар аргыкылыгынын тургузар дугайында чугаалажышыкынары кылдыры-биле июль 17-де «ТУ-114» деп самолет-биле Вашингтонга ужулду чедер берген.

Москва—Вашингтон аразына хоноушкун чок ужулдушкуну 11 шак 15 минута дугургуна ботталдырган.

КАДЫ КЫЛГАН СОВЕТ-АМЕРИК ДЫҢНАДЫГ

Совет чазактыг болгаш АКШ-тын чазанын аразына мурунда чедип адыган дугуржушкунуң агаары, чепселенишкенин дүжүрүне болгаш составын моон сонгаар дугуржуу алып ужуруту чогутур органга чугаалажышыкынары катал агаарынын хамарышкан айтырыгларынын талазы-биле санал-оонадар солчулганы июль 17-де Москвага катал эгелзөн.

А. АЛДЫН-ХЕРЕЛ.

ШКОЛАЛАРДА

Чөөн-Хемчик районун «Искра» көдээ амгы-агыл артелинин Аргы-Бажы сут-баран фермасына чораш ажилымыс бүдүрүп алгаш, чамдык айтырыгларын колхоз баштаар черинде тодарып алыры-биле Бажы-Алаак суруга келдиныс. Артелин удуртук амгылакчылары-биле чугаалажып, арга-хөрөөнүн күүседип алгаш, оон даразында колхозта школанын чаа өөредилге чылгыга белеткел-биле таныжар дөш школага чедер беривиске, школа чанында бөлүк уауз тур. Менди-лешенивис сонда мында турган улустун аразында бир кижжи бистин кайын келгенин, чүгүл дугайында чоруп чорутурусту айтырарга харылаан, школаның директорун кайын тып, ужуражып болурун айтырдыныс. Демги бистен чүвө айтырып турган кижжи «мен мен ийи» дидир. Чугаа аразында директор: сетпелге дугайын сүмелзеп жип турдувус ийиң дей тыртып кагды. Школаның сетпелгезинин кайы хире чоруп турарын таныштыныс.

Оран-бажынары анги-ангы, сетпелгези улуг школа чүвө, ыччала-даа сетпелгези хуусаа бетинде дооскап, школанын девискээринин апталдыны чап-чаа-ла дооскап, моон сонгаар кылар амгыларын чугаалажып турдувус—деп, директор доңчузу-биле харылап кагды.

Шыпан-ла, школанын девискээрин көөргө сетпелге болган шиян чок, аргы-шеверини аажок. Кандыг-кандыг сетпелге кылганы сонугурап

ЧАА ӨӨРЕДИЛГЕ ЧЫЛЫНГА БЕЛЕН

айтырарымыска: өөредилге бажынарынын үш көрүзүнүн, интернаттын, өөредилге мастерскаянын, столовалынын, хабэ быгырар черинин, ийи аал ишти чуртуулар башкылар бажынын, бир автомашина турар гаражтын, чүвар бажынын, парта, стол, сандайын, өөредилге самбыраларынын болгаш өске-даа чүүлдериниң сетпелгези доозулган, бүтүлө буудулганы чоруткан болду.

— Эвээш, биче кылган амгылыныс корреспондентилер көрүлү, дүжүтүп бодуна бар бе?—деп, директор амгы-агыл эргелекчиинде айтырарга, эргелекчи хоудуна бөлүк дүлүгүнү өөргүстү.

Хөрөжөн кижжи турган: — Баштай сетпезинис бир школаны колхозтар аразынын лагерин кылган, а столовалыны база сетпеп, белеткеп каан чүвө, лагериниң уруглары мында чөмөнип турар, лагер доостурга чугайлап, буудур апаар бис—диди.

Колхозтар аразынын лагерин туудуп кылбаны-биле лагер сеозуну үезинде бо школаны лагер кылмып, колхозтарда школаларны өөреникчилерин маза дыштандырып турар. Лагериниң бирги сезону чаа доозулган ийги элзөөч эгелзөн. Бо лагерде чүс уругулар дыштанып турар.

Директор бисти эдиртип алгаш, школанын оран-бажынын көргүстү. Кыды чөгүрү сетпелгезин дооскап, лагер турар корпустан өске өөредилге корпустарын, интернатты кылдыр бүдүн каан, класстар

Морис Торезтиң Совет Эвилелинде чедип келгени

Францияны Коммунист партиянын ТК-нын чиниге секретари эш Морис Торез болгаш ФКП ТК-нын Политбюро кезигүшү эш Жаннетта Вермерш база оларынч өт-бүдөсиниң кезигүшери «Латвия»

деп пароходы июль 18-те Марсельде Одессада чедип келген.

Эш М. Торез өт-бүдөсин-биле Совет Эвилелинге бодунуң шөлзөни дмштанш эртертер. (СЭТА).

А. А. ГРОМЫКОНУҢ ДЖ. МАККЛОЙНУ ХҮЛЭЭП АЛГАНЫ

ССРЭ-ниң Даштык херектер министри А. А. Громько АКШ-тын пре-зидентииниң чепселенишкенин дүжүрүне айтырыгларынын талазы-биле тускай дуаалажыкчы Джен Макклойну бо чылды июль 18-те хүлээп алган.

Чепселенишкенин дүжүр дугайында ССРЭ биле АКШ-тын аразында чугаалажышыкынарга хамаарышкан айтырыгларынын беседа үезинде чугаалажып көргөн.

Ю. А. ГАГАРИННИҢ РЕКОРДАРЫН ВАРЫЛААН

ПАРИЖ. (СЭТА). Делегелзениң уауз чүүл федерациянын (ФАИ) астронавтика комиссиясы Совет Эвилелиниң Маадыры совет космонавт-ужудукчу Ю. А. Гагаринниң 1961 чылдын апрель 12-де сиктаргай-ужудушкунун үезинде чедип алган чедикшиинин делегелзени тулган рекордтары кылдыр июль 18-те барылаан.

Даразында көрүзүлгөни делегер рекорду кылдыр барылаан: «Восток» деп корабль спутникке ужудушкунун үрү—108 минута, ужудушкунун эң бедий—327 км болгаш көдүргөн чүгүнүң эң улуг деңизин (космонавт-ужудукчу бодунуң деңизин-биле кады)—4,725 кг.

ПАРТИЙЖИ АМЫДЫРАЛ

Кызылдын коммунистери съездиге уткуштур

Область төвү Кызыл хоорайнын коммунистери, бүгү аялчы чоннары төрөө партиязынын ХХП съездинде төөлөткөн учурашар дөөш бугу улустун социалистик чарыкына киришпаша, сорул киришкенин аялчылар турар. Улустур бугуруле чөдөрлеринин коллективтери продукция бугурулерин чыл панын хууса бетинде кууседирин, шандай ажыр 600 мул рублдин продукциян бугурулерин, күш-ажылдын бугуручузуну планда көрдүгөнгө улур 5 хуу бедидерин хүлзөнгөнер. Хоорайнын транспортчулары баа бедиктен хүлзөгөлөргөн алган— бедик чыл панынын үшкү чымынч шандалаарын декабрь 5-ке чедир кууседир, шандан ажыр 300 мул тонна чүктүк сөөртүр, 300 мул атыр кывар чүгүдү камнап алыр сорулга салдыган.

Партиянын ХХП съездинде алдар бугурулар социалистик хүлзөгөлөргөн күтүсөдир дөөш демиседдин мурунку одурууда коммунистер чорун турар. Улустурун, транспортчу, туудурун эң чугула айтырылаларын партия хурадаларына чугулаах, шинтирала турар. Агы заводу 1960 чылда болгом бо чылдын аягында бугуруле панын чедир куусетпейн хождоуп турган. Коллективтик хождоуашкынын чалаадыр дугайында айтырылган заводун коммунистери партия хурадалыга тодаргай чугулаашкан болгом четтестерин чалаадырычы, шинти курлавырларын дөөрө аялчыларынчө уланган боттук саналарын бергенер.

Коммунистерин инициативазын бугулар дук дыдар машиналарын аялчыларын экижеткен. Санкы дараар чөдти ээзон алгыткан, чөдтерин удурутуна шырак шөдтери быжылган. Парторганизация кижизиде аялчы коллективке күшөдирген, оң түнөлдө күш-ажылдын салгыла-чүрүмү быжылган. 1961 чылдын баштайгы чартымында алгы заводунун аялчыларын нити продукция бугуру панын 103,1 хуу куусеткенер. Бус-биде аялчылар электростанцияда партия эге организацианы (сөкөртү эң Фетисов) коллективке масса-политиктик болгом организациа аялчы бедик дененде тургуска. Эркен өрөдиде чылдында станцияга коммунистик кижизидиленин 6 школазы аялчыдан турган. Анаа коллективтик бугу кижизидиленин 80 хууу хаара туттуган.

Коммунистик бугу-биле аялчылар, туртаар, өрөдир дөөш патриоттик шимчөөшкенин электростанцияда улам-на калбарган. Коммунистик күш-ажыл бригадалык бедик адым ийи бригадага тымыска. СЭКП-нин ХХП съездинин аялчылар хуунгө чедир коммунистик күш-ажыл коллективинин адым чедир алыр дөөш станциянын өр, хөргө-

Чидиг, чөптүг шүгүмчүлөдөр

Аялчылар ортузунга масса-политиктик база организациа аялчыды күтүсөдирин талыза-биле чамдык хөкөмөдөр партокмун чортутканын оң секретары эң Дугур-Серен «Улуг-Хал» совхозтун коммунистери канчак чаа болгон өчөт-сөдүгудайы хурадалыга илеткен. Көдө аялчыларын продукцияларын бугурун көүдөдир дөөш чүктүдү аялчыдан турар малчынар, тараажылар совхозта өзөш өзөс. Чыкжө, чус хой бурдузден 100 хурагалы алган, бугун дөдүктүгөн хойжу эң Хайым, бир хойдан-на 2,2 кг дүктү кыргаш эң Амарик, кукурзача эң Кызыл-оол амыраң күш-ажылды бедик көргүзүлгөн хураа демделген.

Совхозта партокмун, оң бирозуун аялчында бар четтестерин коммунистер чөптү-биле шүгүмчүлөдөр. Малчынар, тараажылар, туудужулар ортузунга масса-политиктик болгом организациа аялчы чамык дененде чорудун белген. Совхоз бо чылдын чамы тарылазынга бедиктек чөк кирген, оң түнөлдө тарыла саалаан, чамдык шөддөргө аргөтенкенин турунку каржымы-биле үрөн. Аялчылар ортузунга социалистик чарыкты четтестер организациа. 1961 чылдын баштайгы чартымында совхоз күрүнеге сүт садар хүлзөгөлгөн чүтө 68 хуу, дүктүнү—31 хуу куусеткен.

Мал аялчынын тусай өрөмөңгөлеринин ортузунга аялчы парток кошкатка, а совхозтун дирекция чөдти тусай өрөмөңгөлерден негедени четтест салып турар. Малдын чайгы одараашкынын, семиртилгенер.

„ТЭЭЛИ“ СОВХОЗТА

Бай-Тал ортомк школанын сөдтөдөндө шөдө аялчыларын болгом аялчы келестерин өрөмөңгөчөдөр-биле кады совхозтун дирекция чөдтериндө тусайлаан аялчылар катый шүтү 75 кижизидан турар. Сөддөдө жөмөңгө ийини оң хондууда өгөдөн. Сөдтөчөдөр 2 автомашна, тергедир бир аялчы быжылган.

№ 1, 2 интернаттарын болгом багышлар чурттар багышларын пөкчаларын бугун сөдтөп дооскан. Оң-биде кады школанын 12 пөкчаларын чарыкты салган. Пөкчаларын сөдтөп кыдырына С. Төбүт, И. Манай болгом С. Сары-Тете олар шудугу аялчыларын.

Х. НАРА-ООЛ, Бай-Тайга район.

МАЛ АЖЫЛЫНГА ЧЕДИШКИННЕР ДЭЭШ

Аныяк саанчылар

— Кадарчы силер бе? — Чок, саанчы мен. — Солу-дур өвөсө оң. Банчан саанчылай берген оң, думам? — Банчан деп чүдөр! Тура-сөрүктүг-ла болгонда аялчы-шинти-даа, өрөм-билги-даа шинти алыр чамдыктыг-ла болгай бис. Күдөңдөмдө азы бригеттер өгөдөргө, чүдөрөмнө сүмөлөнгөн бугулар саанчылай берген мен.

Кол Чаштынай-биле бистин бесөдөмкыч алыр. Чеди чылдык ушкү чымынч чазымында, СЭКП-нин ХХП съездинде алдар бугурулар кедөргөн бугу аялчы-шинтилерин чарыкынын калбарын өгөдөн үезиде, төрөө колхозунга шөргө албаныдан чаа-ла халажып келген комсомолду өр бодунун дарагы, өчөс күш-ажылчы оруун мынаар шинти алган. Оң болза Тожуну «Совет Тыва» колхозунун Талымалыкта сүт-бараан фермазынын саанчымыдыр.

Фермазын дуржулгалык саанчымы Б. Кукунуу дуузаманында-биле саган сорулгалын чедип амыраңгыны күдөңдир аныяк саанчы баштайгы бергендерин чинк ажан эркен, ам саанчы хөргөнгө өрөмнө, кыстардан тудак чок аялчыдан турар. Кол Чаштынай 12 инестерин хүлзө алган болгом оларын бирозөндө-н ортомк-биле 1600 кг сүттү саарын хүлзөгөш, чүктүдү аялчыдан турар.

Оң-ла колхозтун Талым фермазында Мария Кол чаа кижизидиленин

М. ОЮН.

Баштайгы белек

Тоокулур чеди чылдык оңдур сорулгаларын амыраңгалга боттаандырмыша, партиянын элөкөгил ХХП съездинде күш-ажылчы бедиктерин учурашар дөш Чоюн-Хөмчү районун «Октябрь 30 жылы» көдөз аялчыларын сүт-бараан фермазынын коллективтерин шудугу аялчылар келген-биле чарык чалаа биде эвөс көргүзүлгөн чедип алганар.

Аргөдөңдө фермазын чылдык бирги чартымында нити-биле 74 тонна 497 килограмм сүттү бугурун. Тус-тус фермазын аялчы-биле түнөлдө мындай: № 2 ферма—32100 кг, № 1 ферма—27709 кг, № 3 ферма—11110 кг, № 4 ферма—3478 кг сүт саган. Фермазын аргөдөңдө социалистик чарыктын тымыска № 2 ферма болгом.

Сүттүн нити саалаанын болгом саар инек бурзуңгө оңаштыр дөөрө көргүзүлгөн эштер Бонушка, Агыр, Дарышмаа болгом Маалый олар чедип алганар.

О. САЙЫН.

Бижиктиг-Хая фермазында

Барын-Хөмчү районун «Бардык» совхозунун Бижиктиг-Хая сүт-бараан фермазын өрткөн чылдарда чүтө району эвөс, харын облака бөдөн дөөрө фермазынын бирозөңгө саналды, эң көргүзүлгөн болду турган.

Бо чылдын аягында тура ук фермазын аялчында шыдажыр аргажок четтестер тыптып, ферма совхозтун өчөс фермазындан хождоуп турар алганар. Сүт бугурулерин болгом оңу күрүнеге садарын талыза-биле чарык чылдын хүлзөгөлгөн фермазын аялчы чедир күтүсөдирин. Фермада саанчы бурзу бир инекке оңаштыр бо чылдын 1700—1800 литр сүт саар хүлзөгөлгөн тус-тузунда алганар. Сүт саар талыза-биле чарык чылда алган хүлзөгөлгөн чамдык-даа саанчы күтүсөдир шыдаван.

Манаа чамдыктын мурунда эркен кыжын мал чөмө сөгөн, силөс өвөш, мал калжылары сөөк болгонундан саар инектер багай денгиделик кыш ашыаы замжарып. Оң-биле кады бо чылдын апрель, май айларында инектерин оңт чок чөргө кадарын турган чорук сүт саалаанын көүдөдир хамаан чок, харын оңу алаон куудалган.

Фермада үчөт багай тургустунган. Хында саалаар кончук ховар бааа өрөңгө чоруттууну турар. Инектерин кады четтест организациа тыптып турар. Инек кадарымы Даныч чамдык хүндөргө аргалап, бичин өргүтү инек кадарын турар. Фермада күш-ажылдын салгыла-чүрүм кошкак. Элөкчө саанчымы кижизидиленин аялчыларын. Фермазын мурунчак саанчымы К. Язы кадык-даа шөдө чөшпөөр чөккө аялчылар калган, Ак-Дууракче чоруй баган. Оң сага чөгүр инектерин Аксы-Бардык школазынын өрөңгө-

чилери арга-дуржулга чок бичин урутар саап турар.

Област Советтин депутаты Куулар Жажит, көдө Советтин депутаты Кухутат Тараачын чаа Хөртөк Шура мынак өрткөн чылдарда бедик көргүзүлгөн болуп келген, аялчы кызымак арга-дуржулгалык, оларын күжүңгө дайнып болуп хире мурунчак кижизидиленин фермада хей.

Совхозтун дирекциянын фермазын өрөңгө удурутуп, кадар-биле аялчы дөкшак чорудуп, мурунчак тыптып турар деп саанчыларын хондууп турары-даа чөп. Мал аялчы дөрт карымылар хүлзөгөлгөн эвөштөргөн, мал аялчылар совхозта эвөш эвөс. Олар малчынарга лекция, бесөдө оларын турар. Зоотехник И. Васильев фермазын аялчынын шинти чүрүмүн бижжеш азын каан боордан башка оң күтүсөдир дөөш ол

А. ХЕРТЕН.

НОМЧУКЧУНУН ЧОӨК ӨННУУ

деп, Калдарнын «өрүшкүзү даман болгон.

— Чөккө үедө тыва дым кырында эвөш кам номнар келдир деп тур, бааа чедип кэон алган номчур, харын.

— Ничаар мен, мывыла номчур мен...

Колхозка «Араттын сөөү» деп тоокуга номчучулар конференциямы болур деп турган. Анаа

олага чугулаап берип турган. Эки күдө—аштыг, шычык бөдө—шынжыдар чүе болгай, оң номчучуларын шинтиден механикаторлар Кур Узан, Бибя Ойдуу, фермада үчөткө Сөди Александр, көдөчү Төвү Дүмбө, саанчы Чөдү Бират, өрөңгөчүлөр Сыр Сергей, Шойжун Чечекма болгом өскө-даа илөкөйдик номчучулар тыптып келген.

Хөндө-Аксы сүтүр да ном садын тургустунган. Оң аялчы-биле бистин бо библиотечкамын ургучулар харылажып, кимварын кандыг номнар оң садын ап турарын сонугар турар. Ничаар билип алыр номчучулар кандыг темага ном номчусалп турар, чүтү билип алыксаан эки бидини болур. Оң мынак, мергөкчиде аныяк библиотечка сүт-бараан фермазында болгом чалаа чурттан турар малчынарга номнар апарын берип, оларын бидиг-мөдөргө сайзырлынга дуза кылдыр бедөдөр-ларын, сөдүн номчучуларын баа кылып берип келген. Бо чылдын фермазын манда унушкунерин дөрт удаа чоруткан. «Март 8-ин» фермада тыва дым кырында чөдөн чөгөөл номнар болгом фермада аялчы организациазынын дугайында брөшюраларын чорудун берген. Оң сонда фермага номчучула мыватарын сапы өскөн, оларын шинтиден саанчы Чөдү Сырты көдө библиотечканын илөкөйдик номчучуларын бирозөңгө бөдү берген. Уг фермада аялчылар кандыг номнар хөргөдөтүлгөн турар болур, оңу Чөдү колхоз библиотечкамын динданып турар.

Активтерин аялчыларын тудум, аялчы-хөкө башкарып, чаа-чаа арга-дуржулгалар-биле билип турар дөргөн библиотечка эки бидген. Колхоз даргазы М. Шойжун, көдө Советтин күтүсөкуну даргазы К. Бельчир, парторг Бар-оол олар библиотечкага бо-ла чедип өлөп, манда аялчыдык биде-биле танышкып, арга-сүмөлөрин берип турарлар.

Бодунун аялчыга мергөжөн, оң адым дугуружуганын тып алган, илөкөйдик хөй-шинти кудуру аялчыга чыгып, номчучулар чөк оңу кымыл оң Эрзин районун «Коммунисте орук» колхозта көдө библиотечканын өргөдөгөн Шойжун Кларадыр.

Чурукта: Клара Шойжунун библиотечканын аялчы номчучулары Бибя Ойдуу биле Кур Узанга ном берип турары.

А. НУГУРАН.

Фото авторнуу.

деп, Калдарнын «өрүшкүзү даман болгон.

— Чөккө үедө тыва дым кырында эвөш кам номнар келдир деп тур, бааа чедип кэон алган номчур, харын.

— Ничаар мен, мывыла номчур мен...

Колхозка «Араттын сөөү» деп тоокуга номчучулар конференциямы болур деп турган. Анаа

олага чугулаап берип турган. Эки күдө—аштыг, шычык бөдө—шынжыдар чүе болгай, оң номчучуларын шинтиден механикаторлар Кур Узан, Бибя Ойдуу, фермада үчөткө Сөди Александр, көдөчү Төвү Дүмбө, саанчы Чөдү Бират, өрөңгөчүлөр Сыр Сергей, Шойжун Чечекма болгом өскө-даа илөкөйдик номчучулар тыптып келген.

Хөндө-Аксы сүтүр да ном садын тургустунган. Оң аялчы-биле бистин бо библиотечкамын ургучулар харылажып, кимварын кандыг номнар оң садын ап турарын сонугар турар. Ничаар билип алыр номчучулар кандыг темага ном номчусалп турар, чүтү билип алыксаан эки бидини болур. Оң мынак, мергөкчиде аныяк библиотечка сүт-бараан фермазында болгом чалаа чурттан турар малчынарга номнар апарын берип, оларын бидиг-мөдөргө сайзырлынга дуза кылдыр бедөдөр-ларын, сөдүн номчучуларын баа кылып берип келген. Бо чылдын фермазын манда унушкунерин дөрт удаа чоруткан. «Март 8-ин» фермада тыва дым кырында чөдөн чөгөөл номнар болгом фермада аялчы организациазынын дугайында брөшюраларын чорудун берген. Оң сонда фермага номчучула мыватарын сапы өскөн, оларын шинтиден саанчы Чөдү Сырты көдө библиотечканын илөкөйдик номчучуларын бирозөңгө бөдү берген. Уг фермада аялчылар кандыг номнар хөргөдөтүлгөн турар болур, оңу Чөдү колхоз библиотечкамын динданып турар.

Активтерин аялчыларын тудум, аялчы-хөкө башкарып, чаа-чаа арга-дуржулгалар-биле билип турар дөргөн библиотечка эки бидген. Колхоз даргазы М. Шойжун, көдө Советтин күтүсөкуну даргазы К. Бельчир, парторг Бар-оол олар библиотечкага бо-ла чедип өлөп, манда аялчыдык биде-биле танышкып, арга-сүмөлөрин берип турарлар.

Бодунун аялчыга мергөжөн, оң адым дугуружуганын тып алган, илөкөйдик хөй-шинти кудуру аялчыга чыгып, номчучулар чөк оңу кымыл оң Эрзин районун «Коммунисте орук» колхозта көдө библиотечканын өргөдөгөн Шойжун Кларадыр.

Чурукта: Клара Шойжунун библиотечканын аялчы номчучулары Бибя Ойдуу биле Кур Узанга ном берип турары.

А. НУГУРАН.

Фото авторнуу.

деп, Калдарнын «өрүшкүзү даман болгон.

— Чөккө үедө тыва дым кырында эвөш кам номнар келдир деп тур, бааа чедип кэон алган номчур, харын.

— Ничаар мен, мывыла номчур мен...

Колхозка «Араттын сөөү» деп тоокуга номчучулар конференциямы болур деп турган. Анаа

олага чугулаап берип турган. Эки күдө—аштыг, шычык бөдө—шынжыдар чүе болгай, оң номчучуларын шинтиден механикаторлар Кур Узан, Бибя Ойдуу, фермада үчөткө Сөди Александр, көдөчү Төвү Дүмбө, саанчы Чөдү Бират, өрөңгөчүлөр Сыр Сергей, Шойжун Чечекма болгом өскө-даа илөкөйдик номчучулар тыптып келген.

Хөндө-Аксы сүтүр да ном садын тургустунган. Оң аялчы-биле бистин бо библиотечкамын ургучулар харылажып, кимварын кандыг номнар оң садын ап турарын сонугар турар. Ничаар билип алыр номчучулар кандыг темага ном номчусалп турар, чүтү билип алыксаан эки бидини болур. Оң мынак, мергөкчиде аныяк библиотечка сүт-бараан фермазында болгом чалаа чурттан турар малчынарга номнар апарын берип, оларын бидиг-мөдөргө сайзырлынга дуза кылдыр бедөдөр-ларын, сөдүн номчучуларын баа кылып берип келген. Бо чылдын фермазын манда унушкунерин дөрт удаа чоруткан. «Март 8-ин» фермада тыва дым кырында чөдөн чөгөөл номнар болгом фермада аялчы организациазынын дугайында брөшюраларын чорудун берген. Оң сонда фермага номчучула мыватарын сапы өскөн, оларын шинтиден саанчы Чөдү Сырты көдө библиотечканын илөкөйдик номчучуларын бирозөңгө бөдү берген. Уг фермада аялчылар кандыг номнар хөргөдөтүлгөн турар болур, оңу Чөдү колхоз библиотечкамын динданып турар.

Активтерин аялчыларын тудум, аялчы-хөкө башкарып, чаа-чаа арга-дуржулгалар-биле билип турар дөргөн библиотечка эки бидген. Колхоз даргазы М. Шойжун, көдө Советтин күтүсөкуну даргазы К. Бельчир, парторг Бар-оол олар библиотечкага бо-ла чедип өлөп, манда аялчыдык биде-биле танышкып, арга-сүмөлөрин берип турарлар.

Бодунун аялчыга мергөжөн, оң адым дугуружуганын тып алган, илөкөйдик хөй-шинти кудуру аялчыга чыгып, номчучулар чөк оңу кымыл оң Эрзин районун «Коммунисте орук» колхозта көдө библиотечканын өргөдөгөн Шойжун Кларадыр.

Чурукта: Клара Шойжунун библиотечканын аялчы номчучулары Бибя Ойдуу биле Кур Узанга ном берип турары.

А. НУГУРАН.

Фото авторнуу.

деп, Калдарнын «өрүшкүзү даман болгон.

— Чөккө үедө тыва дым кырында эвөш кам номнар келдир деп тур, бааа чедип кэон алган номчур, харын.

— Ничаар мен, мывыла номчур мен...

Колхозка «Араттын сөөү» деп тоокуга номчучулар конференциямы болур деп турган. Анаа

олага чугулаап берип турган. Эки күдө—аштыг, шычык бөдө—шынжыдар чүе болгай, оң номчучуларын шинтиден механикаторлар Кур Узан, Бибя Ойдуу, фермада үчөткө Сөди Александр, көдөчү Төвү Дүмбө, саанчы Чөдү Бират, өрөңгөчүлөр Сыр Сергей, Шойжун Чечекма болгом өскө-даа илөкөйдик номчучулар тыптып келген.

Хөндө-Аксы сүтүр да ном садын тургустунган. Оң аялчы-биле бистин бо библиотечкамын ургучулар харылажып, кимварын кандыг номнар оң садын ап турарын сонугар турар. Ничаар билип алыр номчучулар кандыг темага ном номчусалп турар, чүтү билип алыксаан эки бидини болур. Оң мынак, мергөкчиде аныяк библиотечка сүт-бараан фермазында болгом чалаа чурттан турар малчынарга номнар апарын берип, оларын бидиг-мөдөргө сайзырлынга дуза кылдыр бедөдөр-ларын, сөдүн номчучуларын баа кылып берип келген. Бо чылдын фермазын манда унушкунерин дөрт удаа чоруткан. «Март 8-ин» фермада тыва дым кырында чөдөн чөгөөл номнар болгом фермада аялчы организациазынын дугайында брөшюраларын чорудун берген. Оң сонда фермага номчучула мыватарын сапы өскөн, оларын шинтиден саанчы Чөдү Сырты көдө библиотечканын илөкөйдик номчучуларын бирозөңгө бөдү берген. Уг фермада аялчылар кандыг номнар хөргөдөтүлгөн турар болур, оңу Чөдү колхоз библиотечкамын динданып турар.

Активтерин аялчыларын тудум, аялчы-хөкө башкарып, чаа-чаа арга-дуржулгалар-биле билип турар дөргөн библиотечка эки бидген. Колхоз даргазы М. Шойжун, көдө Советтин күтүсөкуну даргазы К. Бельчир, парторг Бар-оол олар библиотечкага бо-ла чедип өлөп, манда аялчыдык биде-биле танышкып, арга-сүмөлөрин берип турарлар.

Бодунун аялчыга мергөжөн, оң адым дугуружуганын тып алган, илөкөйдик хөй-шинти кудуру аялчыга чыгып, номчучулар чөк оңу кымыл оң Эрзин районун «Коммунисте орук» колхозта көдө библиотечканын өргөдөгөн Шойжун Кларадыр.

Чурукта: Клара Шойжунун библиотечканын аялчы номчучулары Бибя Ойдуу биле Кур Узанга ном берип турары.

А. НУГУРАН.

Фото авторнуу.

деп, Калдарнын «өрүшкүзү даман болгон.

— Чөккө үедө тыва дым кырында эвөш кам номнар келдир деп тур, бааа чедип кэон алган номчур, харын.

— Ничаар мен, мывыла номчур мен...

Колхозка «Араттын сөөү» деп тоокуга номчучулар конференциямы болур деп турган. Анаа

олага чугулаап берип турган. Эки күдө—аштыг, шычык бөдө—шынжыдар чүе болгай, оң номчучуларын шинтиден механикаторлар Кур Узан, Бибя Ойдуу, фермада үчөткө Сөди Александр, көдөчү Төвү Дүмбө, саанчы Чөдү Бират, өрөңгөчүлөр Сыр Сергей, Шойжун Чечекма болгом өскө-даа илөкөйдик номчучулар тыптып келген.

Хөндө-Аксы сүтүр да ном садын тургустунган. Оң аялчы-биле бистин бо библиотечкамын ургучулар харылажып, кимварын кандыг номнар оң садын ап турарын сонугар турар. Ничаар билип алыр номчучулар кандыг темага ном номчусалп турар, чүтү билип алыксаан эки бидини болур. Оң мынак, мергөкчиде аныяк библиотечка сүт-бараан фермазында болгом чалаа чурттан турар малчынарга номнар апарын берип, оларын бидиг-мөдөргө сайзырлынга дуза кылдыр бедөдөр-ларын, сөдүн номчучуларын баа кылып берип келген. Бо чылдын фермазын манда унушкунерин дөрт удаа чоруткан. «Март 8-ин» фермада тыва дым кырында чөдөн чөгөөл номнар болгом фермада аялчы организациазынын дугайында брөшюраларын чорудун берген. Оң сонда фермага номчучула мыватарын сапы өскөн, оларын шинтиден саанчы Чөдү Сырты көдө библиотечканын илөкөйдик номчучуларын бирозөңгө бөдү берген. Уг фермада аялчылар кандыг номнар хөргөдөтүлгөн турар болур, оңу Чөдү колхоз библиотечкамын динданып турар.

Активтерин аялчыларын тудум, аялчы-хөкө башкарып, чаа-чаа арга-дуржулгалар-биле билип турар дөргөн библиотечка эки бидген. Колхоз даргазы М. Шойжун, көдө Советтин күт

Амыдырал аас-кежиин алдаржыткан

Уран чүүлге—партийжи удуртулга

Июльдун 14—16 күннөрүндө кызылдардын да, бүгү райондардан келген аалчылардын да сагыш-сеткүлү партияга ногаан театрында турган. Хей санын көрүчүлөр чоңун иштинде шыктаран үгөн салым-чаянын ыраажыларын, ташчыларын, хөгжүмчүлөрүн, шулукчуларын, хоомейжилерин бот-тывынгыр мерген көрүзгүлөрүн таалап көрүп турганар.

Совет Тыванын экономика, культуразынын чамалык, шалкын хөгжүдөмдө кады оорун чүүлү база-ла шалкын хөгжүп оор деп чүвени бо көрүлдө бадтыктурар.

Уран чүүл көрүлгөсүнүн киржикчилеринин чоңга бараалаткан оюнунун азында кызыл сөзүмүзүмүз хайыктырып кээр сонурган чүүлү хей болган. Олар ам-даа кулакта чагылган, каракта кусту, сагыш-сеткиди дождулуп чурттур. Оларны көрүлгөсүн комиссияны эки деп демделешкан, чогуур шапталдарга кирип, оларнын иштинде эки-не терининерин Бүгү-россияны Москвага болур уран чүүл көрүлгөсүнө чурдур деп шилеп алган.

Тандычыларын болгаш би-хем-хем хей язы үнеринде ишти ирлар, барын-хемчикчилерин «Тудукулар» деп ырыз, бай-тайга-чаларын «Бай-Тайганын маржык», өвүрүлгөн «Чечектерин» өвүрү деп литературалык монтаж, тожу кыстарын чараш, каас «Чечектерин» деп, кызылдардын «Околца» деп холуг тандылары сагышта ар-тын калгылаан.

Ийн-чангыстан көрүлгөсүндө оозагай оюнор база тургулаан. Улут-Хем районда Кара-оол биле Байыр-оол оларнын сыгыт-биле тыза ырлар ырлаан—мурунда көзү-бөзү чээ чүүл болган.

Бо көрүлдө ийн, үш үнер-биле ырлар ырлар — дуэттер, триолор тагып келтирилген кончуг өөрүнчүг. Көрүлдө бир оозагай болган чү-үс—үдөлгөн экижээни болур. Баян, бызааныч, игил болган хылдыг хөгжүм-биле болгулаан ийн-чангыстан үдөлгөсүнүн таалааны кончуг болган.

Ийн-чангыстан уран чүүл коллективтеринин көрүлдө бараалаткан чүүлдеринде алдыга, СЭКП-нин Танды, Тожу, Каа-Хем, Өвүр, Барын-Хемчик районнары уран чүүлүн көрүлгөсүнүн белеткенин чөлдө хол-лап, айнаа чүүлга кичээгей салды, оң идея-политиканы болган уран-чечен талазы-биле бедик денелди болтуруп партийжи өзү-биле неген турганы көрүлдө тода көзү-гөн.

Ынчалза-даа ол өөрүнчүг көрүзгүлөрүнүн азында идея денелге кошкак, уран чечени куду, чиг көрүзгүлөр бар болганы кончуг хомуданчы. Чамдык районнар «хууса» эвезинге сыдалган алгаш, буу-халына чиг көрүзгүлөрүн эжелген. Оларнын чижектерин чугаалаарга бо:

Баштайгы районнар көрүзгүлөрүн дооспайн турда-ла, көрүчүлөрүнүн аразындык:

— Чоон-Хемчик каян-на көрүзгүлөр ирги! Мен Чоон-Хемчикте-ле көрүксеп олур мен—дээн үнер дына-лып турган. Ол күзүлдө Чоон-Хем-чикчилерин уран чүүл коллективини шымынды шыдавайн барган. Уран чүүл коллективинин киржикчилерини бурууу эвес, мында уран чүүл удуруткучуу эг Григорьевти, оон билдиргенин болгаш чаа амыды-ралдын негелделеринден чыдып кал-ганын демдээ болган. Ол болза СЭКП райкомунун удуруткучууны кошканда болган. Бир эвес СЭКП райкомун концерттин программасын, тускай төма өзүгөр концерттин со-зун шымын хымап көргөн болза идея-политика болгаш уран чечен та-лазы-биле чавыс шынарлыг концер-тин область көрүлгөсүнө чорутпас ийик.

Улут-Хем районун уран чүүл коллективини Тыванын национал хостал-гын революциянын 40 жыл болган оюнга холбаштырган литературалык көрүзгүлөр кылып дээш оңу база-ла политика талазы-биле чавыттып, че-вен байдалга көрүксеп. Тыгага 40 чылдыг дургузунда болган улут чаар-тылгаларын көрүзгүлөрүнүн орунуга эрги шагы, феодал, ламд, хамын көрүзгүлөрүнө өйлөшкөн калган. Бир эвес Улут-Хемчик СЭКП райкомун ол уран чүүл коллективинин ажылыче доктаамал хандыгы, оларнын ре-пертуарын, концерт программаларын хынал, оларга партийжи удуруткуч-тын берген болза индик куду денел-диг көрүзгүлөр турбас турган.

Бай-Тайга болгаш Би-Хем район-нарынын уран чүүл коллективтери чамдык эки шынарлыг көрүзгүлөрүн эжелгилээ. Ынчалза-даа оларнын кайызы-даа бир домей улуг часты-рылгы болган. Би-Хем райондан чангыс-даа тыва ойнакчы, а Бай-Тайга райондан чангыс-даа орус ойнакчы чок болган. Бистин чүртү-вустун улуг тилекчи, чаяакчы күжү—удустарын ленинчи улуг найы-ралын ырлап, оңу бадтыкпн хэри-ниг орунуга, чүвенин чиниг болаш-ла белени алгаш келгилээ. Бо-часты-рык болза база-ла ол черлерде партия организациаларынын бот-ты-вынгыр уран чүүл эреней удур-туп, оон политиканы ужу-дузгалын, оон массалык болурун чедир үле-вейи турарындан болганы ол. Ол шыкаш Кызыл хоорайнын коллектив-нин көрүзгүлөрүн ийн ажыг шак иш-тинде үрүлчүлөп келген, индэ шы-нарлы кошкак дөрт-ле тыва көрүзгү-лөр бар болган. «Элдэк шынгы-рааш» танышын Кызыл хоорай кол-лективни кончуг кошкак көрүксен.

Бо үдө бүгү совет улус СЭКП-нин ам болур XXII съездинге төлентип ужуражыр дээш белеткенин, көдүрүлүшүнүгүг ажылдап турар. Совет Тывада область бүгү культу-ра албан черлеринин ажылынын СЭКП-

XXII съездинге турсааткан көрүлдө чоруп турар. Областын профивиле Човуели уран чүүлүн бо көрүлдө эрттерде база-ла СЭКП-нин XXII съездинге алдар болдурган.

Индэ турбуже бо көрүлдө аңаа бараалаткан, оон-биле холбашкан көрүзгүлөр дыка эвези болганын демделзе чогуур. Ужурунда болза СЭКП-нин XXII съездинге турса-каткай, оон-биле холбашкан чаа уран тывынгыр монтажтар, ыри, шу-луктер дымиреп турар ужурут.

Танды болгаш Каа-Хем шыкаш чамдык райкомнар уран чүүлүн удуг ужу-дузгалын ийн үлеви-шаан, область төвүгө кээ оюн көрү-згүлөр ойнакчыларын шуудуруу-биле шилеп алган, оларын каш кончуг иш-тинде белеткелдир. ооредил-ооредил чоруткулаан. Барын-Хемчиктин уран чүүл коллективин СЭКП райкомунун секретары О. Нурзат, Бай-Тайганын коллективин партия райкомуну пропаганда болгаш агитация кылдынын эргелекчи эш Б. Чюдож боттары-биле баштап келгени чогу-м чалыг.

Бо көрүлдө хөгжүм-музыка көрүзгүлөрүн, ылагыла улусту хылдыг хөгжүмү, оон иштинде чадаган, бы-зааныч, игил, ламби, шаан, хомус, дошулуур шыкаш хевирлерин оюну эвези болган. Моон сонгар му-зыка культуразын шапкын-биле хөгжүлгөсүнө оза кичээгей сал-гыры бо көрүлдө негээ. Ырларын хей нуруузу эргил болган. Эрткен көрүлдөдөн бээр бистин композитор-ларын чээ ырлар алгаларын, а чогаалчылар чээ ырларын эвези бижип турар-дыр деп чүвени бо кө-рүлдө көрүксен.

Уран чүүлү чер-черде партия ор-ганизациалары удурут, башкалар сайырадыр ужурут. Чоонун чога-алкыч, тывыкчы салым-чаянын бүгү тала-биле деткир болгаш анаа ийн-уг-штин бээр хүдээлелиг. Уран чүүл улусту чогаалкыч, тургуз-кучу улуг ажыл-ижи-биле гудуш хол-башкак, оон шыны-биле көрүксен болур деп чүвени улус херек. Уран чүүлге, бистин маадырлыг ажыл-иживисти, социалисттик улуг болууш-кунарын, оңу чыап турар, чога-алкыч ажылга орук айтып турар шолбанын уран чүүлге көрүзгөр херек деп, бо көрүлдө, уран чүүл ажылдакчыларындан негээ.

СЭКП-нин XXII-ги төөгүлүг съез-дин чооктулап оор. Байлак дү-жүтү ажап алыр хаймышкыннын түнер чедип келген. Культура ал-бан черлеринин ажылынын хей-ини көрүлдө үрүлчүлөп турар. Мынчанга бо көрүлдө индик тыкши-зылгы алгаш, уран чүүл болгө-неринин ажылы улам ийн эжилдир, оңу партия организациаларынын хун бүрү удуруткучуу тургузур херек.

Л. ЧАДАМБА,
СЭКП обкомунун инструктору.

Улус чонга аян туткан

Композиторлар Фидипенконун «Коммунист партияга алдар», Кендейдин «Тайын дээш», Шекостовтун «Сибирини хөгжүткү» деп ырларын Танды районун бот-тывынгыр уран чүүл коллективини ыраажыга көрүчүлөр диниттиг адыш чаксаакшыныры-биле уткаанар. Тандычыларнын концерти ин-чээр өгөлгөн.

«Тыва кобальт» комбинаттын тудууну ажылчылары Поданцева, Крючкова, Поваринцева олар «Адра-тик чурттуг төд мен», «Лавдыш» деп ырларын ийн болгаш үш үнерге күүсеткени солун болган. Мексика улустун танышын ол-ла комбинат-тын слесари Шанков, чолаачы Гудинов оларнын теверин чарлап-тар, мексика лентиг ийн кизи сценага үнүп келгенер. «Будуг мексиканнар-ла-дыр ала» деп залда көрүчүлөр инчээр чугаалажып олурганар. Олар ол танышын бедик мергежал-биле күүсеткенер. База ол-ла комбинаттын килсодор стан-циаларын техникни Санчай-оол ка-дайы Кара-кыс биле ийилген сцена-га үнүп келгенер. «Айыран-бот» деп шинде Барынч ырызын Санчай-оол бызааныч-биле үдө бээр Кара-кыс эки ырлаан. «Чашпы-Хем» деп улустун ырызын база олар күү-сеткенер.

Шоодугут кожамынты Оюн Марк баянын болган гитаранын үдөлгө-зи-биле күүседире оңу база кытап ырларын көрүчүлөр дилеп турганар. «Волга, мөң хемим сен», «Мэң дагларым» деп орус улустун ырла-рын Бай-Хаактын Култура бажы-нынын ажылдакчылары Колосовскаа утбашкыларын ырлашканы улуг мактады алган. Хову-Акса суурда ажылдап турар болу кыстар «Сон-га мында», «Анык агроном» деп ырларын үш үнерге эки күүсеткенер. Моод, тыва аялгаларын Одай-оолдун бызааныча ойнаанын мак-тавас аргажог. Тандычыларнын хылдыг хөгжүм оркестри орус, тыва аялгаларын күүседире адыш чак-саакшыны үр-ле димиреп турган.

Бо көрүлдө Танды районун бот-тывынгыр уран чүүл коллектив-тери эки белеткенин деп чүве ил-ден болган. Оларнын күүсеткен но-мер буруу-ле бедик денелди бол-гулаан. Ол коллективте «Тыва ко-бальт» комбинаттын тудууну ажыл-чыларындан хей кизи киржи турар. Оларнын кизи бургуу-ле боттарынын күүседилерин бедик мергежалды күүседип, уран чүүлге таланышын көрүксенер. Хову-Аксада Култура бажынында бот-тывынгыр уран чүүл болгөнеринин ажылынын эки чоруп турары база оон илден.

Кызыл хоорайнын бот-тывынгыр уран чүүл коллективин бо көрүлдө элээн каш номерлерни кырген. Пас-сажирлер АТК-зындан Константин, Басс «Сибирь — Сибирь» деп ыры ырлажырга көрүчүлөр сонурган. Ол-ла коллективтин ажылдакчызы Захваткин «Далай дугайында ыры-ны» эки ырлаан. Оон сөзүн болгаш аялганы Захваткин бөдү чогааткан. Даараныга комбинат-тын дааранычызы Саян-оол «Айлаң кушам», «Авай» база со-лун ажылдакчылары Оргу, Солунам олар «Моод-совет найырал» деп ырларын ыраажыган көрүчүлөр диниттиг адыш чаксаакшыны-биле уткаан. Кызылдын танды коллектив-нини теп күүсеткен тандынын кө-рүчүлөр дыка сонурган.

Бо чылгы көрүлдө Кызылдын бот-тывынгыр уран чүүл коллектив-тери эрткен чылын болган көрүлдө-ге бодалга кончуг кошкак белетке-ген. Кызылчыларын бо көрүлдө эки белеткенин болурунун бүтү-ле аргалары бар турган.

Эрзин районун бот-тывынгыр коллективинин концерт көрүгүзү чоруп турган. Эрзинчилерин концерт программасында солун номерлер эвези эвес болган. Хон дурт-сын-нын кыс сценага кестүп келгеш, ты-ва улустун «Бай-ла хемчим» деп

ырызын узун, хонг үн-биле ыраа-птарга:

— Мурнундагы көрүлдөргө ады-сураа үгөн Денизмаа шыкжалы. Үнүг-ле болдур ийн — деп, кө-рүлдө залында чон демти ыраажыны танып кааннар. Бот-тывынгыр уран чүүлүн көрүлдөргө кеш удаа идеялыг киржи келген мерге-жалдыг ыраажы Тудуш Денизмаа Эрзин районун «Кызыл сылдыс» колхозундан бо көрүлдө чедип кел-гени ол.

Ол-ла райондан келген Шарин, Достугу, Карий оларнын «Дамчат салган» деп ыры баяныс Бригад-тын үдөлгө-биле аны-аны үнерге уран күүсеткенин залга олурган-нар база-ла бедик-биле үдөлгөнер. Ол шыкаш тандычы кыстар Светла-на Яндааны, Фая Норжунма «Элдэк шынгырааш» деп тыва тандыны эжелгир, чараш күүсеткен. Эрзинчи-лерин концерт программасында ни-тинич ырлары, чечен номчулгалары арай кымы болганын демделзе чогуур. Ол шыкаш игил, бызааныч, чадаган дөш тыва улустун хөгжүм херекселерин-биле үдөлгөдиг көрү-згүлөр, каргыраа, хөмей, сыгыт бо районда өөлгү үдө эки нештерелдиг эвес болуп турар.

Тес-хемчилерин бот-тывынгыр уран чүүлүн көрүзгү «Ыраажы-лы» деп литература-музыкалыг мон-таж-биле эгелгөн. Идеалыг уткамы чогуур денелдиг, амыдырал-биле тудуш харызаалыг, уран чечен бо монтажтын сөзүн А. Хуурак, музы-казын Ч. Чорбаа олар таарыштыр тургусканар.

Ол районда киномеханик Мамы-кара, библиотека эргелекчи Сазаа оларнын ырлар күүсеткенин чон сонургал-биле дынаан. Ол шыкаш колхозчу Зоя Долзаттын «Барын кызыгаар» деп моод ыры күүсет-кенин залга олурганар бедик үдөл-гөнер. Ол-ла райондан келген П. Деленятын «Байкал—шдыгыт далай», «Почтачылар турума» деп ырларын ырлаанын, В. Шумейкоун шоодугут чугаазын көрүчүлөр база-ла сонурган дынаанар.

Тожу районун бот-тывынгыр коллективинин киржикчилеринин хей кезин «Совет Тыва» колхозтан келген. Ол таварылга эвес. Уран чүүлге ынак, найыралдыг оодлар, кыстар мында хей. Олар мурнундагы чылдардан бээр уран чүүлүн обла-сты көрүлдөргө, аныктарнын фестивалында болууну районун ал-дарын камгалап, эки түндөлдери чедип ап келгенер.

Анык кыстар Валентина Кам-широва, Кол Галина, Чигит Бичен, Лопсаң Танды, Чоодуннай Зина обла-сты көрүлдөргө «Чечектерин» деп тыва тандынын элдэк болгаш чараш теп күүсеткенер. Олар ыр-лаарына база ынактар, кыстарын күүсеткен ишти ырлары чангыс аай тода дыналып, аялганы эки бил-дирин херечилеп турар.

Эки түндө—белеткелден улуг-биле дамааржыр. «Совет Тыва» кол-хозтун клубунга аныктар бо-ла чыгып кээрлер. Анаа кандыг-бир чаа ырыны азы тандыны өөренип, концертке киржилерини шилеп ап, фермаларга оюн көрүзгүлөрүн белет-кенин кылып ап турарлар. Оларнын аразындан каттырмаан арын-шы-райлыг анык эр оза ылаалып тур-ар. Ол болза — бот-тывынгыр ком-позитор, көдө клубта уран чүүл удуруткучуу Кол Булатов-тур. Би-чининден тура музыкага хандык-шаан Кол ам аялгаларын чогааткан, оларны өөренип, бөдү эки ырлап-даа билер. Оон тургусканы үш кижинин ыр бөлү «Марианна» эки күүсет-кен.

Нитизи-биле алырга, районун бот-тывынгыр коллективинин чаа-чаа чогаалкыч аргалары бедөн.

Районун «Май 1-зи» колхозтан болган район төвүндөн бо көрүлдө эвези кизи келгени хомуданчыг. Ол шыкаш районун нити ыр бөлү-лүгө чүгө үш эр кизи киришкен, ол болза ыр уран чүүлүн район-да ам-даа массалыг эвезин айтып турар.

ШИЛИНДЕКТЕРНИН КҮҮСЕЛДЕЗИНДЕН

Тожу районун «Совет Тыва» колхозтун бот-тывынгыр уран чүүлүн киржикчилери — тандычы кыстар «Чечектерин» деп тыва тандыны эки теп күүсеткенер. Мурнуку оодурга — В. Камширова, Ч. Бичен, артында — Г. Кол, Т. Лопсаң, З. Чоодуннай.

Танды районун коллективинин киржикчилери Ховалыг Санчай-оол (бызааныч-биле), Кара-кыс оларнын тыва улустун ырларын ырлап турары.

Барын-Хемчиктен келген 75 хар-лыг Куулар Чанзан-оол ирейнин каргыраа, сыгыт көрүлдө эки үе-лээшкенин алган.

Ийн кижинин катый күүсеткени сыгыт аялганы чангыс аай, тода дыналып, аянын уран хевирин көрүзгүлөр турган.

ЧУРУКТА: Улут-Хем районун төлээлекчилери Шырып Байыр-оол, Тумат Кара-оол олар сыгыртпн турар. Бызааныча Кыргыз Урангай.

Чогаадыкчы өзүлдө

Чамдык бот-тывынгыр коллективтеринин чогаалкыч чоруп өзүл, оларнын идеялыг утка-шынары улам-на бедик турары бо чылгы көрүлдөге база илерээн. Өвүр районун бот-тывынгыр уран чүүл коллективинин киржикчиси М. Доржу «Чечектегел Өвүр» деп чогаал-хөгжүм-үгү монтажын сөзүн чогаатканы удуг үнелдди алган. Көрүлдө оң бөдүнү чогааткан шулуктерин база номчаан. Ол-ла районун «Торгалы» колхозунун Чаа-Суурда эге шоло-нын повары Саал Таспай «Чаа суу-рум», «Хойжу кыска» деп шулукте-рин бөдү чогааткан, шанбаткан. Тожу районун «Совет Тыва» колхоз-унун даргазы В. Танды-оолдун чо-гааткан шулукте оң-ла колхозтун колхозчуу К. Булатов эки аялганы чогааткан. Ол аялгага көрүчүлөрдүн удуг үнелээшкенин алган. Эр-зин районун «Коммунист орук» колхозунда көдө клуб эргелекчиси В. Дарма «Хөндө суурум» деп ы-рын сөзүн болгаш аялганы бөдү бижээн.

«Коммунист партияга алдар» деп бөлү күүседип тур. Утка-шынары эки күүсеткени-биле бо коллектив өскелерден ырыны Танды районун ыраажылар ырларын шилеп ап, оларны эки күү-ылгалып турган.

КИРЖИКЧИЛЕРНИН БОДАЛДАРЫ БОЛГАШ КҮЗЕЛДЕРИ

МЕРГЕНИЛ ХЕРЕК
Бистин колхозта танды шыкшылдыг аны-кыч кыстар бисте бар. Ынчалза-даа өөренип алган танды-ларымыс эвези. «Чечекте-рим» деп тандынын өө-ренип алыр дээш үр бол-гаш кымык белетке-ген бис. Оон түннели халас барбаан — бо кө-рүлдө ук тандыны эки күүсеткени дээш мак-таткан бис.

Бо дээрге бистин баштайгы чедикчи-нис-тир. Анаа мөңгө-ренип болбас харын улам хөйүнү билеп алыр, өөренип херек. Мен бо-даларыма, тандыны-даа чогаалдып, ырын аял-ганын-даа билеп ап болур аргалар бисте бар. Му-

зыканы эки билер бая-нист Кол Булатов бол-гаш мергежалдыг танды кыстар бисте бар.

Чигит Бичен.
Тожу район, «Совет Тыва» колхоз.

ТАЛАНТЫЛЫГЛАРЫ ТЫВАР

Профивиле е р и н д бот-тывынгыр уран чүүлүнүн область кө-рүлдөсүнө «Барынч кызыгаар», «Суг чыраал» деп моод ырларын моод дыл кырынга ыр-лаанын көрүчүлөр болгаш жюринын комис-сияны эки деп үнелди. Удвас Москвага болур бот-тывынгыр уран чүүл көрүлдөсүнө Ты-вадан барып киржи кижилерин кандидату-рамы кылдыр менин кыргени дыка-ла

өрүнчүг-дүр. Анаа эң-не эки ырлары дээш белеткенин эгеледим.

Колхозтарда, совхоз-тарда суг-бараан ферма-ларына хойжу брига-даларга, хой мал ферма-зынды төвү черлерге бот-тывынгыр уран чүүлүн бөлгүнерин тургускулааш, малчы-нарын, саанычларын анаа калба-биле кин-риштырп тургаш, тал-данылыг кижилерин оларнын иштинден ты-вары дыка күзөңчиг-дир. Чүгө дие малчы-нарын иштинде кай-гамчык ыраажылар, уран номчулчулар, тандычылар хей-ле болгай.

З. Долзат.
Тес-Хем районун «Ак-Эрик» колхозунун хойжуу.

БОТТАРЫЫС ЧОГААДЫП АЛГАШ...

Өвүржүлөр, бистер, бо көрүлдө боттарымыс-тын чогаалдып алган шу-луктеринисти, ырлары-мысты киярдывис. М. Доржу, С. Таспай олар боттарынын шу-луктерин номчаанын кө-рүчүлөр дыка сонур-ган. «Чечектелин оор Өвүр» деп литерату-ралык хөгжүмүгүг монтаж бүгү ыры коллективтеринин бирги чери алды. Оон сөзүн бистин бот-ты-вынгыр уран чүүл бол-гүмүвүстү киржикчи М. Доржу чогааткан. Оон хөгжүм каастала-зын мен кылдым. Ол монтажка бистер ботта-

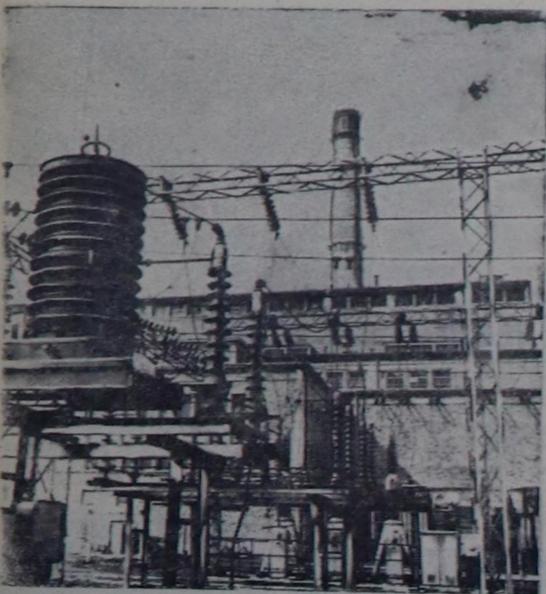
Бот-тывынгыр композитор Алек-сей Анай-оол Бай-Тайга районун уран чүүл коллективинин ажылын ырларын ойнап күүсеткен.

Фотолары В. Лутковтуу.

ЮРИЙ ГАГАРИННИ КАНАДАЖЕ ЧАЛААН

НЬЮ-ЙОРК. (СЭТА). АП агентиледин диннады турары-биле алырга, дөсү америк сак-хөөчү болгаш хей-ниити ажылдакчызы Сайрус Итон оон бодунун төрөөн чуртуу болуп Чаа Шотландия деп Канадада мөжүгө чедип келеринче совет космонавт Юрий Гагаринни чалаан.

Улусчу Польшада

1965 чылда Польша Улус Республиканын электростанциялары 1937 чыл-биле денээрге 12 катап хей электростанцияны ажылдап үндүрер. Ону чуртукчы чоңуң кижини саныга оңаштыр алырга 1400 киловатт-шак болур—Франциянык азы Италиянык азы ажылдап үндүрү турары электростанциянык азы хире болур. Остроленкода одалга-биле аждаар электростанция беш чыл дүргүзүндө бодунун күчүзүн ийи бүдүн чуртукч катар улагаттары.

Чурукта: Остроленкода одалга-биле аждаар станциянын чанында бичини станция.

Фото Польшаның Топ фотоагентиледини.

Француз-алжир чугаалажышкынарна

ПАРИЖ. (СЭТА). Француз-алжир чугаалажышкынары Логран деп черге (Устүү Савойя департамент) июль 20-де катап эгелээр дугайын албан ёзуу-биле чарлаан. Бу чугаалажышкынарын француз чак-бак бир ай бурунгаар чактыс тала-

биле үскен деп чүве билдинтир болгай. Ол бүгү үеңиз дүргүзүндө Франциянык демократтык күштери Алжир Республиканын түр чакса-биле чугаалажышкынарын катап эгелээр чедип алырга дөш чүткүлдү оралдажып келген.

Америк сенаторларның дайынзырак кыйгырыгылары

НЬЮ-ЙОРК. (СЭТА). Чамдык америк сенаторлар дайынзырак кыйгырыгыларын үргүлчүлөп турарлар. АП агентиледин диннадына-биле алырга, сенатор-республиканчы Китинг «Барын талакынык Берлинде туржун тудары-биле» немелде америк шериглерни Германияже чорудар деп кыйгырыгы президент

Кеннедиге чоруткан. Чамдык мобилдизацияны чорударын чарлаарын ол база кыйгырган. Ол медегелди деткөөн сенатор Жекоб Джаветс (республиканчы, Нью-Йорк штаттан) болза, мындык черегилге хемчеглерни Англия болгаш Франция алган турарын АКШ негээр ужураут деп медегелден.

Брандт походка белеткенген

БАРМЫН БЕРЛИН. (СЭТА). ГФР-ниң кандидат ГДСД-ден кандидат Бармын Берлинниң бургомистри Брандт «Билд-пейтуң» со-лунуң корреспондентиниң айтырымына берген харызыныга ийи герман күрүлөөр-биле тайбынның керээзин чарарына болгаш аңа үндөзүш бармын-берлин айтырын шиптирээринге уду Совет Эвилелин «Барын талакынык политиктиң шавар халдаашкынын чорудар дөш» мен дөөн.

Совет Эвилели биле ГДР-ниң аразына тайбынның керээзин чарар чорук «албадашкына үндөзүшөө Германияны чарганы» ол бодун ийик деп Брандт турчурган. Моон-биле кады «бүгү Германия-биле тайбынның керээзин» бонн төлөвилелин ол мактап турган. Бонн төлөвилелин үндөзүшөө Германия Демократтык Республиканы ууткаар дөр ГФР-ниң агресци күштериниң чүткүдү салдынган.

Делегейин Москвада ийги кинофестивалы

Ужуражышкынар үргүлчүлөп турар

МОСКВА. (СЭТА). Фестиваль үргүлчүлөшкөн. Оң бирги недезиз доозулган. Фильмдериниң хей кезин көрдүңгөн, он-он ужуражышкынар, парадта конференциялар, чугаалажышкынар болгаш. Ийичал-закк маргылдаалар бо хүнерде чактыс минута-даа соксаваан. Оларын парадта төвүңге-даа дыннап болур, «Россия» деп кинотеатр баш орукка автобустарга чораш-даа маргылдаа дугайын чугаалажып турар.

Жюриның баштайгы хуралдары болгаш. Фестивальга хүн бүрү-де-де чак-чак аалчылар кээп турарлар. Совет кинематографистер хүн бүрүзү-де аалчылар-биле болгаш төлөөр-биле ужуражып турарлар. Июль 16-да Москваның Найырал бажыныга москвич кинематографистер даштыкы аалчыларын хүлөп алганнар.

Ленинчи шаандалың лауреады режиссер Р. Кармен аалчыларга байыр чедирип, чүве чугаалаан. Франциянык кино ажилдакчыларын өмү-позинден Р. Кармен чүве чугаалаан. Шах ийди ужуражышкынарын ажилдакчыларын дугайында оң боданың Индиянык төлөөрлериниң

Көрүкчү дөргө эдеринчи авторлур, көрүкчү дөргө чогаалыга чорудулганың киржикчи-дир дөөн ол ылаптыг шын тодаргайлашкын фестивалдың чугаалажышкынарын «Россия» деп кинотеатрның коруде залыңе шилчи берген. Ол тодаргайлашкын бөгүн сагышка

РЕДАКЦИЈАНЫҢ АДРЕЗИ: Кызыл, Шетинкин кудумчузу, бажын № 3 ТЕЛЕФОННАРЫ: редакторунун 24-63, редакторунун оралжакчының 35-24, прозаганда кылдының 23-54, харыскалгалык секретарының болгаш харыскалгалык дежурныйның 23-35, көдө ажал-агыл кылдының 25-38, партиянык амырлар болгаш култура амырлар кылдыстеринин 37-13, иштинки информация кылдызинин 20-60, чагаа болгаш совет туртузуг кылдыстеринин 21-27, үлетпур болгаш транспорт кылдызинин 22-64, бухгалтерияның 31-75, корректорларның 21-47. Солун келбей барганда 32-75 телефонче долгаар.

КОНГОДА БАЙДАЛ

ПАРИЖ. (СЭТА). Парламентиниң 31 кезигүнери Конго Республиканын дүрүм өзүрү чаксаңың конго-республикада турар Чөөн мөжүдөн КНО-нун самолётуна олуртуп алгаш июль 16-да Леопольдвилде чедип келген. Олар конго парламентиниң июль 17-де амыттынар сессиязына киржип ужураут. Франс Пресс агентиледин корреспондентиниң диннадынаын өзүрү алырга, ол бөдүк депутаттарын «Конгонун национал шим-чөөшкени» деп партиянык албан-дужаалына тургаш мөчөөн Патрис Лумумбанын орунда олуртуп турар Кристоф Гение баштап чорур.

Совет Эвилелинин дузазы-биле

БАГДАД. СЭТА-ның корреспондентини И. Березниковскийниң дамчы-каны: Багдад чогуңда Салман-Нак хоорайда «Аль-Хуррия» («Хосталга») деп кыска чалгылыг радиостанциянык ажилдакчынык болгаш ажилдакчы киргениниң байырлаамы июль 16-да болган. Ол станцияны экономиктиг болгаш техниктиг кады ажилдакчыга дугайында совет-ирак дипломаттыг төлөөрлериниң төлөөрлериниң чедип келген. Оларын аразында РСФСР-ниң Даштыкы ректор министри С. Г. Ланинге баштаган Совет чаксаң төлөөрлер база бар. Радиостанцияны туткан совет инженерлер болгаш техниктер байырлаага киришкен.

Ирактың чырыдышкын министри Ариф байырлады ажиткан. Оон дараазында премьер-министр Касем чүве чугаалаан. Касем Совет биле Ирактың аразында үрө-түңөдиг кады ажилда-жылганы беди-биле үселел, каа радио төвүнү Ирак Республикага аажок уаут ужура-дузазын медегелден. Бу чедипшиң Ирак биле Совет Эвилелинин аразында экономиктиг кады ажилдажылганы ачызында чедип алынган дөргөн премьер-министр чугаалаан.

«Аль-Хуррия» радиостанция ажилдакчыларын дөргөн премьер-министр чугаалаан. Ирактың чырыдышкын министри Ариф байырлады ажиткан. Оон дараазында премьер-министр Касем чүве чугаалаан. Касем Совет биле Ирактың аразында үрө-түңөдиг кады ажилда-жылганы беди-биле үселел, каа радио төвүнү Ирак Республикага аажок уаут ужура-дузазын медегелден. Бу чедипшиң Ирак биле Совет Эвилелинин аразында экономиктиг кады ажилдажылганы ачызында чедип алынган дөргөн премьер-министр чугаалаан.

«Аль-Хуррия» радиостанция ажилдакчыларын дөргөн премьер-министр чугаалаан. Ирактың чырыдышкын министри Ариф байырлады ажиткан. Оон дараазында премьер-министр Касем чүве чугаалаан. Касем Совет биле Ирактың аразында үрө-түңөдиг кады ажилда-жылганы беди-биле үселел, каа радио төвүнү Ирак Республикага аажок уаут ужура-дузазын медегелден. Бу чедипшиң Ирак биле Совет Эвилелинин аразында экономиктиг кады ажилдажылганы ачызында чедип алынган дөргөн премьер-министр чугаалаан.

Тура халыкчылар ам база удур халдап турар

ПАРИЖ. (СЭТА). Португал шаан-шмакчыларын чак шериглер-биле күштедирген хей муң кижилер армиязы ангола патриоттарың эрес-мадырың удурлаашкынын сый шавар харык чок болуп турар. Чурта, ылаңгы оң сонгу талакы районнарында байдал тура халыкчыларын ийдепейлиг хөдөлүш-кинери-биле характерлеттинип турар.

Сонгонун болгаш Кармонаның районунда чаксаңың оруктарга боттарың ажал-чорудулганы дика ийдепейлиг. Олар португалчыларын автоколонналарын болгаш шериг танкистарын доктаамал халдап турарлар. Дембостан Луандаже бо-чөөсеткиг камгала-биле бар чораш автоколоннага бир халдаашкын үезинде тура халыкчылар португалдардан сес кижини өдүргөн болгаш 24 кижини балыглан деп Рейтер агентиледин корреспондентини динна-тыкан.

Уш муң хире партизаннар Сонгу Анголада Мугеама деп суурун бүзө-лөшкөн болгаш доктаамал турар португал шериглер-биле 12 шак дүргүзүндө тулчун келгенер. Франс Пресс агентиледин корреспондентиниң диннады турары-биле алырга, тулушкун үезинде португалдардан ийи кижин өдүргөн болгаш 30 кижин балыглаттырган.

Кармонадан чүгле ийи километр черде чаксаңың орукка партизаннар-ның халдаашкынын үезинде элден каш португал солдаттар балыглат-тырган. ПАРИЖ. (СЭТА). Кармонаның чогуңда португал шааншмакчыларже ангола патриоттар чак халдаашкын кылган деп Франс Пресс агентиледин корреспондентини дамчы-дып турар. Луанданың колоннадык эрге-чагыргалары Икоро-Бенго рай-онунче, ында күштелип турар партизан шимчөөшкени-биле холбаштыр, шериг чорудар болуп турар деп ол база-да диннаганы.

ЛОНДОН. (СЭТА). Ангола тура халыкчылар Негаженин, Китексанын,

Диктатор дүвүрөп турар

ПАРИЖ. (СЭТА). АФН агентиледин корреспондентиниң дамчыды турары-биле алырга, эрге-чагырганы бодунуң хулуңа алганынын соннда ийи ай эртеңде чуртун экономика-зына кризис кыжанын турар болгаш оңа хемчеглер негеттинип турар дөргөн Муруну Кореяның кол шериг чагырыкчы генерал Пак Чжон Хи июль 16-да минип бүтү-де медегелден.

НЬЮ-ЙОРК. (СЭТА). АП агентиледин корреспондентиниң диннады турары-биле алырга, Муруну Корея экономика кризис кыжанын турарын генерал Пак Чжон Хиңиң билгенин чоруп болза эрге-чагырганы майын 16-да эжелеп алган ху-та, кижилериниң хөдөөнери болгаш таарымнас чоруп өзүп база аялар болгаш ажал чокталыр чорук көвү-деп келир орта чуртта байдал дөш дүвүрөп эгелээнин көргүзүп турар.

Июль 16-да парлап үндүргөн медегелинге Пак Чжон Хи болза ажал чокталыр чоруктуң айтырын шиптирээриниң чөпсө кылдыр көргөш, ийи-ниитиниң немелде ажилдарын органиастаарын болгаш хоорайлар-да четкилеп келген тараачынарын дедир көдөжө чорударын санадыан.

Июль 17-де совет төлөөр Г. Чу-хайның «Ас дээр» деп кинозу конкорстүг көрүдөгө көргүскенер. Совет кижилериниң өки билдир ол кино ам фестивалдың хүнеринде чак дөш-биле сагындырып келир. «Ас дээр» бир дугаар-ла көрүп турар аалчыларга ол кино уаут ынакшың-биле холбашкан чүгле ийи кижиниң төөгүзү эвес. Ол дөргө аар-берге шылгадаларын хү-неринде чуртун, уаутун төөгүзү-дүр. Уениң ийерей демдөөн режиссерун тыпканы болгаш шилчип алганы кедерей өки болган. Маалылар-ның мөөлөрүн актерлар И. Дробы-шева болгаш Е. Уробский кыска болгаш кончуг тода кылдыр тургус-каннар.

Фильмнің өң дөргө болгаш өң-не чедимчел болган сценарларын кө-рүкчүлериниң чуулдугунуңкунуң-биле утканы, фильмнің тургузулу-рына оларның йөрөөл салып турга-ны, ол уаут уран чүтү бүгү кижилерниң сеткилениге таарышкан дөргөн дугайы херечилеп турган. «Чакыг дугаар» кылган удуз концерт» деп доду метржакты австрия кинону ол хүн база-да көргүскөн.

КУШ-КУЛЬТУРА БОЛГАШ СПОРТ

ДЫШТАНЫР ХҮНДЕ

РЕПОРТАЖ

Июль 16-да, дыштаныр хүнде, аякчыларын болгаш балыкчыларын эки-тура нитилели балыкчыларын маргылдазын эрттирген. 4-4 кижини составтыг 9 командалар болгаш хуу-да бирге чер дөш маргылдаага киржип-биле дика хой балыкчылар суббота кезээнде Чагытайга чедип келген. Хөлдүң дем чак-ла күзү-тү дег, арыг чыткан кырыга кеме-лер кара шаар апарган. Маргылдаа-га киржип дөш балыкчылар белетке-лип, мергежил шешеп, балык тудар кийи черлерин шилчип ал турганнар. Кезээки балыкчылар оң амыг шор-ганнарын тутканын, амданың балык муну хайындары хирини кижини бүрүзү-ле тудуп алкан.

Эки-тура нитилели маргылдааны эрттиреринге баш удур белеткенге келген балыкчылар донар-дүжөр амыр салды-даа белин, Майгың тур-за-да балыкчыларын хой нуруу-го өргөргөн чакы-биле черге одалга-га олурукчуннар.

Аас, сымдыктың оттар алаанга, хол эринге кезээки оттар чалбыраш-галып, хөлдүг чугаа-сооттар дүн орайтаже үргүлчүлөп.

ИЙНИН АРАЗЫНГА ДЕМИСИЛ Ден кидин-не адыл, хөлдүг дески кырынга кылдыр чакынып келген. Маргылдааның кол судьазы Ба-кулин раканын дээр шаар адыл үн-дүрүккөн, оон ногаан оду балык ту-дарынын маргылдааны эгелээнин чарлаары билек хеме бүрүзүң-ле ийи айгы командалар 1-1 ийи кижини олургулашкан. 30 хире хемелер хөлдүг кырың брланнаптышкан, чорупканнар.

Хой балык тудар талазы-биле эрт-кен чылдык чемпиону, сетпелге за-воудун ажилчыны Михаил Лобастов-чү хемези-биле Меджошкын хемези-биле кочоран. Октаан сплин-ингириңиң катшалары хыргайнып тургулаан. Бирги октаашкын, ийги, үшкү... Эрткен чылдык чемпионуң кыланаажы балык сегирип албан.

— Бирээ бар-ла!— деп, кожа эжи-стип чорашан Меджошкын хөлдүг ал-гырган.— Дика улуг шортан.

Ону диннаш Мишка аажок алаарган. Херипт кээп-кээп, сплин-ингириңи күш-биле октаарга, хемези артында-ла чалыш дөш, ууун жилка бежен амыг метр шөйлү берген болгаш кыланаажы сүткө мөйт дөш. Оон апар долгаарга, оожум кылдып кел чорашан жилка хенертен кылдыгылаш кылган, сырт-

кыш эки хандыр кыдалын дөш, бичини шеле тыртыпкан. Хоочун балыкчы кажар оң-биле баштайгы ол-чакын хеме кырыңге үндүр шилчип келген.

— Менде база бирээ!— деп, Меджошкын динназын дөш Лобастов өөрүп алгырган. Омак-хогдуг үнер оон-моон дын-налып кээп турган: — Тулган улуг шортан! — Ак-балык-тыр! — База бирээ Меджошкын алды! — Ол аразында Меджошкын үнү база диннаганы: — Ийги балык. Чоп кончуг чүт-күр чүвөл.

Сплиннинг-биле балык тудушкуну кидин түлүктөөн. Баштайгы шакта балыкчы бүрүзү-ле 4-5 хире шор-таннарын ушта шылгалеп алганнар. Эрткен чөмөзүңнелде балык ту-дугуң арга-мергежилни херге-леп, канчал-ла хой балык тудуп алырын күзеп турган. Бирги чер алган ко-манда «Тру» деп спорт нитилели-нин шилчип чоруп мөңгү кубогуң алыр. Балык тударыңа эрткен чыл-дык чемпиону Лобастов биле Ала-чүрттүн дайының киржикчи Меджошкын ачыр-дачыр чоруп турган. Хүн чер кырыңа дескилештир дөш, чүтү кыры бичини бусталып кидар апарганда чемпион амыг эгелөөн. Ол азы-бүрү кажар аргаларын херге-леп, кызыл чөстөн кылган кылана-наашты багаша, ужуңга кызыл пос-ылдыртып ал турган. Оон туткан ба-лыны 15 чед берген. А Меджошкын 10 хөвээр. Ол база-ла бодуңу-биле кажар арганы херге-леп, ак-демирден кылган кыланаажыга кыска улудын ылыдыртып алырга ак-балык аажок амыр болган.

Түңелде Меджошкын 22 балык-чы сплиннинг-биле тудуп, эрткен чыл-дык чемпионуң амыл каан болгаш хой балык тутканын дөш бириг шан-налы— кыдыны алдынап каан шортан шаган алган. Лобастовту тут-кан балымы 21 болган, ол ийги чер-ини ал, бүрүн херекелдиг сплиннинг-биле шаңнаткан. Маргылдааны өске киржикчилери 5-тен 15 чедир ба-лыктыры тутканнар.

Эң УЛУГ БАЛЫК ДӨШ Сутуңду дүвү ам-даа орта көзүлбөс, каратың. Василий Волоско кыска сымтыг сплиннингизин октаан. Элээң

долгап чорда бир-ле чүве кадыш дөш. Тирткан, бичим аажок. — Ылдыртыңың кады шыкаш — деп, хемедө кады чораш эжилге ол чугаалаан.— Балыкчыларын калаа каан өргөнгенде ызыртына берген боор. Канчап адырын алыр? Шуут кара даш! Ары күш-биле долгап тур мөш.

— Узе тыртып алдың. Элээң үр оралдашкан соннда, тул-ган улуг шортаның туттуна берген улуг көрүп кааннар. — Чүү адам улуг балыгың! Ону уштуп алдыңда бирги черин алды-ңа. — Адыр, адыр шуугана. Балык үнү дыннап каар чүве болгай. Уштуп алза-ла.

Арай деп тургаш чөкшүлөдүр долгап кезеге шортан база катап күш-биле шеле тыртып, жылканы кыланаажы-биле кады узе тыртып алганнар. Сутуң кыры хайының брланнап чыдып калган. Хомуздан балыкчылар белиңе чугаалаашаан-нар.

Маргылдааның киржикчилеринге улуг балык белиңе-не таварышпаан. Колдуңда-ла ортумак балыктар туттуңу турган. Лобастовка улуг олча биче-ле болза таварык бер чаккан, 10 шак үезинде тулган улуг, бодун чартык метр хире дүртүг шортан оң кыланаажы сымар о-ло-бо эрте халып, мырыңа хеме чө-нынга чедип келгеш дедир ийи болган. Балыкчы ол-ла черинге хемезин өртөп алган, сплиннингизини шилчип-шишип чартык шак хире октаан. Маргылдааның шактарында эн улуг дөш балыкты Сизов туткан. Оон туткан балыкың дөш 3,5 кг болган. Аңа бирги шаанна-лы— сутта кедер ууңу хончүлүг иди-ти тывыскаң.

СИЗОВ — СПЛИНИНГИСТЕРНИҢ ЧЕМПИОНУ

Балыкчылар сплиннингизини ыраар болгаш чакыг чок октаарыңа тала-зы-биле база маргылдаан. Хыргайның Табуең сплиннингизини ыраар октаарыңа талазы-биле маргылдаага баштайгы орал-жышкында 58 метрге чедирген. — Оон-даа күштүг кылдыр!— деп, көрүкчүлөр алдыртып турганнар. Ол назым талазы-биле дика улугды берген. Ыңчалза-да сплиннинг окта-арыңа мергежилдиг балыкчы. Ийи октаашкында 60 метрге, а сөөлүг таашкында—61 метрге чедирген. «Ону амыр кижин чок боор» деп көрүкчүлөрдүн хой нуруу докта-кап турган. Ыңчалза-да Н. Сизов 62 метрге чедир октаарга адыш чаксаашкыны димиреп үгөн.

Сплиннингизин кызыг чок октаары-ның талазы-биле маргылдаа аажок алааның болган. Аңа адыл балык-чыларын түңелел домей апарган. Ыңчалгаш эн шилчипкен ийлердири-биле ийи уза октаашкын кылдыр ужура таварышкан. Түңелде көдөз ажил-агыг эгелээнинде Н. Сизов 1,5 метр хемчээлдиг дээрбекче сплин-нинг-биле үш катап кир окташ, чемпион болган. Аңа бирги шаанна-лы—«Колос» деп хол шаган тымыс-каң.

Маргылдааның бүгү хевирлери доозулган. Мөңгү кубуктуң эдилек-чы кымыл? Эн-не күштүг команда көдөз ажал-агыг эгелээнинде бол-ган. Оон составында Н. Сизов, Зуев, К. Сизов олар кирин турар. Ол ко-мандала «Тру» деп эки-тура спорт нитилелинин шилчип чоруп кубо-гун тывыскаң.

А. КУЛАРОВ.

ОБЛАСНА АГААР-БОЙДУСТУҢ БАЙДАЛЫ

Бөгүн обласка шокар булуттарын, чаашкын чок хүн болур. Хат өй-та-вында, муруну-чөөн чүк уланышкы-ныңың. Агаарның температурасы: обласка—24—29, а Кызылга—27—29 градус чылыг.

Е. ЮЖАНОВ, Фото В. Красинковтуу.

Редактор Д. Б. БАЙЫР-ООЛ.

КИНОТЕАТРЛАРГА

БОГУН «ВЛКСМ-НИҢ 30 ЧЫЛЫ» (улуг залга): «Кордианттары билдинмес»—11.30 шакта. «База катап эрген»—3.30, 5.30 шактарда. «Шугумчалач рейс»—1.30, 7.30, 9.30 шактарда. (биче залга): «Дэдиң нитилелче орук»—4.30, 6.30, 8.30 шактарда. (кинорекна залыңа): «Сөзүң балыкка тай-бы туруу»—5.40, 7.40 шактарда. «КАА-ХЕМ»: Мультипликация—10 шакта. «Ефрейтор Коцетковка бол-ган таварыла»—11.15, 1.15, 3.15 шактарда. «Окалахома» (делгем экран-ныг) 2-ги кезээ—5.15, 7.15, 9.15 шактарда. «ВОСТОК»: «Заречная кудумчузда чак»—1 шакта. «Поездмирин машинист башкарып турган»—3.15, 5.15, 7.15, 9.15 шактарда. ЧАГЫ КИНОТЕАТРА: «Чаа эрикче»—3, 7, 9 шактарда. «ЕНИСЕЙ»: «Рининиң кыжкыдары»—2.30, 4.30, 6.30, 8.30 шактарда.

ОБЛАСТЫҢ КИНОЭКРАННАРЫНГА

«МЭЭҢ ӨНҮҮМ, КОЛКА» деп кинону көрүңер.

БООДАЛГА

Обласка бирги чер дөш боодалга маргылдааны эгелөөн. Ында 7 ко-мандалар киржип турар.

Маргылдааның бирги хүнүндө адыжыла 50 метрге тургускан 30 кижин боолан. Кижин бүрүзү-ле каа о адар турган. «Динамо» командалы-ның адыжылары Осердов, Бабуш-кин, Сиротинина, Филиппов, Мед-ведев, Гребнев олар нитизин-биле 1661 саны аткаш, бирги черин ал-ган. «Урожайның» төлөөрлери динамочуларга 8 сач чөтпейн бар-гаш ийги черин, а 1571 саны аткан Барын-Хемчиктин көдөз спортчулары ушук черин алган.

50 метрге 30 ок-биле чакта боо-лаарыңа хууда бирги черин керээ-женерден Гребнев («Динамо») 263 саны аткаш алган, ийгиңизде Данчилова («Урожай»)—235 саны болгаш үшкүзүңде Сиротинина («Ди-намо»)—234 саныг. Эр уластар-дан бирги, ийги черин Башанов («Урожай»), Осердов («Динамо») оларын каймы-даа 261—261 сан-

Каттарны нышка белеткээри

Алдын күс чөкшүлөп келген. Ол дөргө азы-бүрү каттарны кыска куралаарлап белеткээриниң магалы үези болгай. Ылаңгы сөөлү чылдарда хей-хей кижилер каттарны кышкы үеге белет-кеп алырыңа уаут сонугурадыг апарган, ол белеткеди канчаар чорутса экил?

Бир-ле дугаарында чыгдынган катты арылаар, оларын деш-тич үрелгенерин, кадып курганнарын ылап каалтар, оон сөө-күндө сөөк сутта чутгаш өй-тап температурага куралдыр. Кажан каттарны дашты кургай бөзгө элт тырттырар машинага хөө-деткөпкөш, бир килограмм катка ийи килограмм хонг чиг-гир оңаштыр холдуур. Адак сөөңүндө ол холуссааны шил савага ургаш кырыңа хонг чигир бызап каар. Ол саваның аскан дуга-ларда баштай төгериктей кезип каан кадыг сазын салгаш ам кей кирбес кылдыр шарып каар.</